

Lőrinczi Petra*

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

A protestantizmus története és kontextusa a Koreai-félszigeten a 20. század elejéig

Bevezetés

Ha Kelet-Ázsia vallásaira gondolunk, akkor elsősorban nem a katolikus vagy a protestáns keresztyénség, hanem a hinduizmus, a buddhizmus, az iszlám vagy éppen a sámánizmus jut eszünkbe. Ezért számunkra feltűnő és meglepő a keresztyénség jelentős aránya és szerepe a Koreai-félszigeten. Tudniillik a római katolikus és protestáns keresztyénség itt rendkívül sikeresen terjedt el a Csoszon-dinasztia korában (1392–1910), majd később a Koreai Köztársaság idején.

A tanulmány első felében a koreai protestantizmus kezdeteit, a meghatározó nyugati missziókat és a már kezdetektől fogva megfigyelhető koreai térítési és egyházépítési törekvéseket tekintem át. Ezt követően azt a történelmi és politikai kontextust mutatom be, amelyben a koreai protestáns missziók folytak, s amelyben gyülekezetek jöttek létre. Terjedelmi okokból a tanulmány a japán gyarmati uralom (1910–1945) kezdetéig tárgyalja a történeti kontextust. Ezután az 1903-as és 1907-es koreai ébredési hullámról, majd a koreai protestáns egyházak társadalmi és politikai szerepvállalásáról nyújtok képet az egyre súlyosbodó japán befolyási törekvések idején.

1. A Csoszon-dinasztia utolsó éveit és a protestáns keresztyénség érkezése a Koreai-félszigetre (1882–1910)

A koreai protestáns keresztyénség kezdetét tanulmányozva két meghatározó tényezőre érdemes odafigyelni. Egyfelől a Koreai-félszigeten zajló kezdeti protestáns missziók körülményeire és meghatározó személyiségeire, ezért a presbiteriánus és metodista háttérű missziók alapvető sajátosságai mellett az általuk létrehozott, közmegegyezéses missziós stratégia bemutatásával igyekszem feltárni a korai missziók sikerességének okait. Másfelől arra érdemes odafigyelni, hogy ezek a missziók milyen történeti kontextusban zajlottak, ugyanis ezáltal válik

---

* Lőrinczi Petra (Budapest, 1995) a dél-koreai Yoidó Teljes Evangéliumi Egyház történetének témájában írja doktori disszertációját. Fő kutatási területe a dél-koreai protestáns keresztyénség, ezen belül pedig a pünkösdi és karizmatikus mozgalmak. E-mail cím: petra4141@gmail.com

szembetűnővé, hogy az amúgy látszólag kedvezőtlen politikai és társadalmi körülmények miként segítették elő a koreai protestáns keresztyénség térnyerését és vitalitását.

1.1. *A koreai protestáns missziók első évei és meghatározó alakjai*

A katolicizmushoz képest a protestáns missziók első sikerei a 19. század második feléig vártak magukra. Bár már 1832-ben voltak próbálkozások a koreai misszió létrehozására,¹ ezek a korai kezdeményezések nem jártak különösebb sikerrel. A tulajdonképpeni áttörést az első részleges, majd teljes koreai nyelvű Újszövetség-fordítás hozta el, amelyet John Ross, a skót Egyesült Presbiteri Egyház mandzsúriai missziójáért felelős misszionáriusa készített 1882-ben, majd 1887-ben. A mandzsúriai diaszpóra és a félsziget északi területein létrejött első megtért koreai keresztyének közösségei igen hamar önfenntartóvá lettek.² Bár hagyományosan úgy tartják, hogy az amerikai missziókhoz képest az európaiak kevésbé hatottak a koreai keresztyénség fejlődése, már a kezdeti skót, angol és német missziók is jelentős hatást gyakoroltak rájuk.

A 19. századra a nyugati hatalmak és velük együtt a különböző protestáns keresztyén felekezetek élénk érdeklődést kezdtek tanúsítani a Koreai-félsziget „Remete Királysága”³ iránt.

„A protestáns keresztyénség éppen száz évvel a katolikus egyház 1784-es megalapítása után érkezett meg Koreába. Az első protestáns, aki tartósan Koreában élt, egy So Sang-Yun nevű gyógynövényárus volt. A skót misszió úgy, mint Magyarországon is, a koreai nép lelki ébredését, Krisztushoz vezetését tűzte ki maga elé célként. So az Újszövetség számos példányát vitte magával Koreába, amelyeket Mandzsúriában tartózkodó skót misszionáriusok fordítottak le. Ő és néhány társa alapította meg az első protestáns gyülekezetet a Hvangve tartománybeli Sorae faluban, a mai Észak-Korea területén 1884-ben.”⁴

---

¹ Buswell, Robert E. Jr. – Lee, Timothy S.: *Christianity in Korea*. University of Hawai'i Press, Honolulu 2006, 12.

² Kim, Sean C.: Protestant Christianity in Modern Korea. In: *Oxford Research Encyclopedia of Asian History* (2018), (356–366) 358.

³ A Joseon-dinasztia idején Korea szigorú izolacionista álláspontot tartott fenn, és korlátozta az idegen nemzetekkel való kapcsolatokat. Ez a politika elsősorban kulturális integritásának megőrzését és a külső fenyegetések elleni védekezést szolgálta. Ez az elzárkózás arra készítette a nyugati megfigyelőket, hogy Koreát „Remete Királyság”-nak bélyegezzék. Seth, Michael J.: Korea: From Hermit Kingdom to Colony. In: *Education About Asia*, 13 (2008/2) 13, (28–33) 30.

⁴ Kovács Ábrahám: A koreai keresztyénség vallási és kulturális kontextusa, a protestantizmus, nacionalizmus és az inkulturáció a Hajnalpír országában. In: *Teológiai Fórum* 12. (2018/2), (67–84) 76.

Korea történelmének „útmutatóját” William E. Griffis, az Amerikai Holland Református Egyház lelkésze és misszionáriusa állította össze *Korea: the Hermit Nation* címmel,⁵ s a 20. század elejéig ez a könyv bizonyult a leginkább irányadónak a Koreai-félszigettel kapcsolatos szakirodalomban.⁶ Griffis szerint a Koreai-félszigeten egyfajta vallási vákuumot⁷ lehetett megfigyelni. Ezzel a meglátásával sokan értettek egyet, sőt a protestáns keresztyénség sikerességének kérdéskörével foglalkozó kutatók között ma is vannak olyanok, például Harvey Cox, Kirsteen Kim, Chai Yu Shin, akik ugyanezt az álláspontot képviselik. Donald Baker azt észrevételezte, hogy sok koreai a személyes érzelmi felszabadulás lehetőségét felismerve kezdett részt venni az ébredési találkozókban. Szerinte ez is a vallásosság egyik formája, amely megszokott volt az őshonos és sámánisztikus rituálékat ismerő koreai hívők számára.⁸ Ez a vallási kifejezőmód új formái felé történő elmozdulásra utal, éspedig egy olyan időszakban, amikor a hagyományos hiedelmek hanyatlóban voltak.⁹

A témához kapcsolódóan megemlíthetjük Carl F. Young munkásságát is, aki a Donghak és a Cheondogyo mozgalmakkal foglalkozik.¹⁰ Young azt vizsgálja, hogy miként alakultak ki ezek az új vallási mozgalmak, amelyek tulajdonképpen megoldást nyújtottak a koreaiak hagyományos vallásaiban észlelt hiányosságaira, és kielégítették lelki szükségleteiket társadalmi felfordulások és nehézségek idején.

Martina Deuchler¹¹ Korea konfuciánus átalakulásáról szóló tanulmánya tekintést nyújt abba, hogy a Joseon-dinasztia merev társadalmi struktúrái és állami ideológiái miként járulhattak hozzá a szellemi-vallási új kialakulásához, és

⁵ William E. Griffis: *Korea: The Hermit Nation I. – Ancient and Medieval History II. – Political and Social Korea III. – Modern and Recent History*. Charles Scribner’s Sons, New York 1882.

⁶ Oak, Sung-Deuk: *The Making of Korean Christianity: Protestant Encounters with Korean Religions, 1876–1915*. Baylor University Press, Texas 2013, 13.

⁷ Uo. 15.

⁸ Baker, Don: *Korean Spirituality*. Dimensions of Asian Spirituality, 5. University of Hawai’i Press, Honolulu 2008, 115.

⁹ Kļaviņš, Kaspars: Christianity in Korea or Korean Christianity? In: Taivans, Leons Gabriels (ed.): *Orientalistika. Cilvēkziņāšana un Āzijas aktualitātes*. Latvijas Universitātes Raksti, 819. sējums. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga 2021, 46–55.

¹⁰ Young, Carl F.: *Eastern Learning and the Heavenly Way: The Tonghak and Chondogyo Movements and the Twilight of Korean Independence*. Hawai’i Studies on Korea, Center for Korean Studies, University of Hawai’i. University of Hawai’i Press, Honolulu 2014, 23.

¹¹ Kim, Andrew Eungi: Political Insecurity, Social Chaos, Religious Void and the Rise of Protestantism in Late Nineteenth-Century Korea. In: *Social History* 26 (2001/3), 267–281.

hogyan nyitottak utat az új vallási mozgalmak megjelenése előtt.¹² Az őshonos vallások térvesztésének jelenségével kapcsolatban Albert L. Park a *Religion 1876–1910* című tanulmányában nyújt képet az időszak koreai vallási életéről és ismerteti a hagyományos vallások hanyatlását, illetve az új vallási mozgalmak megjelenését.¹³

Bár a koreai katolicizmushoz hasonlóan a legtöbb koreai protestáns keresztyén közösség is önszervező és önkormányzó gyülekezeteket hozott létre, a külföldi missziók tagadhatatlanul befolyásolták a koreai protestáns egyházak fejlődését. A koreai háborúig (1950–1953) a protestantizmus a félsziget északi területein terjedt a leginkább. Ma sokak számára érdekességként hathat, hogy a korai missziók és az első nagyobb gyülekezetek is mind a mai Észak-Korea határain belül jöttek létre, ahol a kommunizmus ideológiája majdnem felszámolta a keresztyénséget.¹⁴ Az első eredményes koreai missziók kapcsán három jelentős személyt kell megemlítenünk: Horace N. Allen neve az 1884-ben létrehozott Északi Presbiteri Egyházhoz köthető, Horace Grant Underwood az Északi Presbiteri Misszió ismert alakja, Henry G. Appenzeller nevéhez pedig az 1885-ös Északi Metodista Misszió kapcsolódik.¹⁵

A japán gyarmati időszakban (1910–1945) a koreai keresztyéneknek súlyos üldöztetést kellett elszenvedniük, s eközben jelentős szerepet játszottak a függetlenségi mozgalomban. Sangdo Choi koreai teológus kiemeli a korszak egyik legszembetűnőbb ellentmondását, hogy a koreai keresztyén nacionalistáknak miként kellett megküzdeniük a „szeresd ellenségeidet” paranccsal a gyarmati elnyomással szembeni ellenállás összefüggésében. Az első, vagyis az 1919. márciusi mozgalom idején különösen sok protestáns döntött az erőszakmentes ellenállás mellett. Ezt a magatartást a gyülekezeti vezetőségek is ajánlották a bibliai tanítások alapján.¹⁶ Azonban a gyarmati fennhatóság időszakát követően a keresztyénség lassanként ismét a siker útjára lépett Dél-Koreában.

¹² Deuchler, Martina: *The Confucian Transformation of Korea: A Study of Society and Ideology*. 1st ed. Harvard-Yenching Institute Monograph Series, vol. 36. Harvard University Asia Center, Cambridge, Mass. 1992.

¹³ Park, Albert L.: Religion 1876–1910. In: Seth, Michael (ed.): *Routledge Handbook of Modern Korean History*. 1st edition. Routledge, London 2019, 62–80.

¹⁴ Kovács Ábrahám – Jaeshik Shin (eds.): *Church and State. Theological Reflections in the Hungarian Reformed Churches and in the Korean Protestant Churches. Studies in Hungarian and Korean Protestant Theology, Vol. 2*. Debrecen Reformed Theological University – Honam Theological University and Seminary Debrecen–Gwangju 2019.

¹⁵ Buswell, Robert E. Jr. – Timothy S. Lee: *i. m.* 13.

¹⁶ Choi, Sangdo: Love your Enemies. Universal Christian Virtues versus Korean Christian's Participation in National Independent Movement under Japanese Colonial Regime. In: Kovács Ábrahám – Shin, Jaeshik (eds.): *i. m.* 65–78.

A koreai protestáns felekezetek 1945 utáni útját Jaeshik Shin átfogó elemzése alapján foglalom össze röviden. Korea 1945-ben bekövetkezett felszabadulása után a protestantizmus gyors ütemben lett Dél-Korea legbefolyásosabb keresztény felekezetévé. Az Egyesült Államok Katonai Kormánya (United States Military Government – USMG) azzal játszott döntő szerepet ebben a felemelkedésben, hogy protestáns vezetőket nevezett ki magas adminisztratív pozíciókra. Sok protestáns tanult missziós iskolákban, beszélt angolul és vallotta az amerikai antikommunista nézeteket, és ez ideális jelöltté tette őket vezetői szerepekre. Emellett a protestáns közösségek jelentős hasznot húztak a japán vallási javak elosztásából, és így megerősítették jelenlétüket az egész országban. A koreai háború alatt a protestáns egyházak vették át a külföldi segélyek szétosztását, s ez tovább növelte befolyásukat a társadalomban. Rhee Syngman, Dél-Korea első elnöke nyíltan támogatta a protestantizmust. Ennek eredményeként a protestánsok kulcsfontosságú politikai pozíciókat kaptak, s így jelentős szerephez jutottak a kormányzásban és a döntéshozatalban. A katonai lelkészi hivatal bevezetése tovább erősítette befolyásukat a fegyveres erők körében. A protestantizmus antikommunista állásfoglalása kulcsszerepet játszott Dél-Korea ideológiai tájképének kialakításában, és ez az állásfoglalása a nemzeti identitás meghatározó vonásává lett. Az USMG, a misszionáriusok és a Rhee kormánya közötti együttműködés a protestantizmus tartós hatását biztosította a koreai társadalomban, és ez hosszú távon alakította a nemzet politikai és társadalmi struktúráit.¹⁷

Visszatérve a korai misszionáriusok kérdésére érdemes megemlítenünk Horace Newton Allen (1858–1932) misszionárius, diplomata (1897–1905) és fizikus nevét. A New Englandból származó Horace H. Allen felmenői között találjuk a Függetlenségi Nyilatkozatot aláíró üknagybácsit is, amely magyarázatot adhat kitarító missziós pionír mentalitására. Horace Grant Underwood (1859–1916) születési helyét illetően britnek tekintendő, viszont családja már gyermekkorában New Jerseybe költözött, és betagozódtak a Holland Református Egyház tagjainak sorába.¹⁸ Ami pedig Henry Gerhard Appenzeller (1858–1902) hátterét illeti, családja eredetileg svájci származású volt, azonban már a 18. század vége óta Pennsylvaniában éltek és a református egyház tagjai voltak.¹⁹ Appenzeller később metodistává lett. Áttérésének körülményei és indítékai mai napig vitatottak.²⁰

---

¹⁷ Shin, Jaeshik: A Formation of Christian Nationalism in Korean Protestantism after Liberation Period. In: Kovács Ábrahám – Shin, Jaeshik (eds.): *i. m.* 27–45.

¹⁸ Yoo, Boo-Woong: *Korean Pentecostalism: Its History and Theology*. P. Lang, Frankfurt am Main, 1988, 37.

¹⁹ Uo. 38.

²⁰ Uo. 40.

Itt röviden kitérnék Andrew Finlay Walls (1928–2021) munkásságára. Ő a misziológia történetének volt kiemelkedő és nagy hatású kutatója. A *The Missionary Movement in Christian History: Studies in the Transmission of Faith* című könyvében vezette be az úgynevezett „fordítási elvet”, amely a keresztyénség azon képességét írja le, amellyel alkalmazkodni tud és gyökeret tud verni a különböző kulturális környezetekben.²¹ Azzal érvelt, hogy a hit tartóssága és növekedése attól függ, hogy képes-e lefordítani és újraértelmezni önmaga koncepcióit az új kulturális kontextusokban. Ezt tanúsítja a keresztyénség „folyamatos elterjedése”, amelynek központja Közel-Keletről Európába került át az idők során, újabban pedig a globális Délre. Hangsúlyozta a keresztyénség folyamatosan fejlődő természetét és a nem nyugati keresztyén kifejezések felismerésének fontosságát.²²

Walls arra is felhívta a figyelmet, hogy Afrika fontos szerepet játszott mind a korai keresztyénség korában, mind a modern keresztyén mozgalmak idején, és arra biztatta tudóstársait, hogy ismerjék el a kontinens jelentős hozzájárulását a hit fejlődéséhez. Kutatásai azáltal formálták át a misszionárius tanulmányokat, hogy szélesebb, befogadóbb perspektívát mutatott be a keresztyénség növekedésének vonatkozásában. Kiterjedt tudományos munkássága révén maradandó örökséget hagyott hátra, és arra ösztönözte a tudósokat, hogy értékeljék a globális keresztyénség összetettségét és sokszínűségét.²³

A korábban említett európai protestáns misszióval, de különösképpen a katolikus egyház stratégiájával szemben az amerikai missziók már a kezdetektől fogva célzottan építették a helyi keresztyén egészségügyi és oktatási szolgálatot.²⁴ Már itt érdemes megemlítenünk, hogy a különböző protestáns felekezetek által megalapított és fenntartott szociális és kiváltképpen oktatási intézmények rendkívüli hatással voltak a keresztyénség sikerességére és pozitív társadalmi megítélésére a Koreai-félszigeten és később Dél-Koreában. Daniel J. Adams a következőket írja az oktatásszervezés terén folytatott jelentős keresztyén erőfeszítésekkel kapcsolatban:

„A legtöbb koreai gondolataiban a protestáns missziós munka szoros összefüggésben van a nyugati modernizációval, az írni-olvasni tudás hangsúlyozásával,

---

²¹ Walls, Andrew F.: *The Missionary Movement in Christian History: Studies in the Transmission of Faith*. First edition. Orbis Books, Maryknoll, NY 1996, 235–240.

²² Hegi, Jeremy P.: Andrew Walls and The Missionary Movement in Christian History (1996): Introducing World Christianity to Church History. In: *Missio Dei Journal: A Journal of Missional Theology and Praxis* 9 (2018/1), 1–5.

²³ Walls, Andrew F.: *The Cross-Cultural Process in Christian History*. Orbis Books, Maryknoll, NY 2002, 27–49.

²⁴ Kim, Ig-Jin: *History and Theology of Korean Pentecostalism: Sunbogeum (Pure Gospel) Pentecostalism*. Missiological Research in the Netherlands, no. 35. Boekencentrum, Zoetermeer 2003, 34.

a nők oktatásával, a kolerához hasonló és korábban gyógyíthatatlan betegségek modern orvosi kezelésével és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok iránti felelősség tudatosításával. Korea legjobb egyetemei közül kettőt a misszió korai időszakában alapítottak: a Jonsze Egyetemet a presbiteriánus missziósok, az Éhva Női Egyetemet pedig a metodisták.²⁵

Az a gondolat, hogy a nyugati protestáns keresztyénség szoros összefüggésben van a nyugati magas életszínvonalal, tehát követendő vallás, hangsúlyozottan érvényesült a 20. század folyamán.

Underwood és Appenzeller óvatos, de következetes stratégiával kezdte meg térítési és egyházépítői munkáját. Az orvosi és oktatási tevékenységükhöz állami engedélyt kaptak, Underwood pedig kifejezetten jó viszonyt ápolt Kodzsong²⁶ királlyal, később pedig császárral, valamint az uralkodói családdal.²⁷ Bár 1887-ig egyik csoport sem kapott hivatalos engedélyt a misszióra, már ezt megelőzően is történtek keresztelesek és gyülekezetalapítások,²⁸ és a protestáns keresztyén misszió már a kezdeti időszakban is aktívan vállalt szociális munkát kórházak és iskolák létrehozásával, valamint nyomdák beindításával. Az önszerveződő koreai missziók és egyházak esetében egy viszonylag egyszerű elvet láthatunk érvényesülni:

„Meghívták John L. Nevius presbiteriánus misszióst a kínai Shantungból, hogy magyarázza el a koreai missziósok számára: milyen módszerekkel kell egy önterjesztő, önkormányzó és önálló gyülekezetet létrehozni. Nevius módszerei pedig általánosan elfogadott normákká lettek a koreai protestáns misszionáriusok között.”²⁹

Bár ez némi előrevetítés, érdemes megjegyezni, hogy éppen a Henry Venn³⁰ és Rufus Anderson-féle³¹ „három ön formula” (“three-self formula”) állhat annak hátterében is, hogy a koreai gyülekezetek és felekezetek között erős versengés és

²⁵ Adams, Daniel J.: *Christ and Culture in Asia: Explorations from Korea*. New Day Publishers, Quezon City, Philippines 2002, 26.

²⁶ Kodzsong (1852–1919) a Csoszon-I-dinasztia utolsó királyaként uralkodott 1864 és 1897 között, majd 1897 és 1907 között Korea első császára volt. Kodzsong és családja sorsáról ld. még *A késő Csoszon-kor kontextusa* fejezetet.

²⁷ Ryu, Dae Young: Religion Meets Politics: The Korean Royal Family and American Protestant Missionaries in Late Joseon Korea. In: *Journal of Church and State* 55 (2013/1), (113–133) 116.

²⁸ Kim, Ig-Jin: *i. m.* 35.

²⁹ Uo.

³⁰ Henry Venn (1796–1873) anglikán pap a 19. század egyik kiemelkedő protestáns missziós stratégiája, 1841 és 1873 között a Church Missionary Society tiszteletbeli titkára is volt.

³¹ Rufus Anderson (1796–1880), akinek apja kongregacionalista lelképásztor volt, és ő maga is lelkészi képzéssel rendelkezett, az Amerikai Külmisziói Bizottság titkáraként szervezte a latin-amerikai, a földközi-tengeri és közel-keleti, az indiai, ceyloni és hawaii külmisziói munkát.

antagonizmus alakult ki. David J. Bosch az *A Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission* című könyvében bírálta ezt a megosztó tendenciát, különösen a missziós munka vonatkozásában. Arra figyelmeztetett, hogy a felekezetek közötti versengés ahelyett, hogy a keresztyénség egységét munkálta volna, gyakran vezetett megosztottsághoz. Hangsúlyozta az ökumenikus együttműködés fontosságát, és arra buzdította a felekezeteket, hogy a nyitottság és a kölcsönös tisztelet szellemében végezzék a missziói munkát, és hogy a misszióknak nem a felekezeti terjeszkedés a célja, ugyanis a misszió tevékeny részvétel Isten világot átalakító munkájában. Mivel Isten jelenléte és munkája túlmutat mindenféle keresztyén hagyományon, a rivalizálás helyett az együttműködést sürgette.³²

A későbbiekben azonban azt láthatjuk, hogy a kutatók egyetértettek abban, hogy a Koreai-félszigeten részben a sikeres indigenizációnak és vallási-kulturális kompatibilitásnak, részben pedig a keresztyén közösségek koreai önszerveződésének köszönhetően terjedt el a keresztyénség igen széles körben, viszont az amerikai misszió jelentőségét sem szabad elhanyagolni. Bár ennek kifejtésére főként a következő fejezetekben kerül sor, már itt érdemes megjegyezni, hogy a koreai protestáns felekezetek közötti felekezeti megosztottság éppen a Nevius-féle missziós stratégia miatt következett be.

Az amerikai missziók háttérével kapcsolatban Ryu, Dae Young azt állítja az *Understanding Early American Missionaries in Korea (1884–1910)* című tanulmányában, hogy a középosztálybeli háttérrel induló misszionáriusok kapitalista jellegű értékrendet ültettek el a koreaiak között. A munkamorálra, az oktatásra és a gazdasági önellátásra helyezett hangsúly hatással volt a koreai társadalmi struktúrákra. A tanulmány azt is feltárja, hogy a misszionáriusok társadalmi státusza miként alakította a koreai elittel és a közemberekkel való kapcsolataikat. Végső soron pedig azt emeli ki, hogy az amerikai misszionáriusok által képviselt értékrend hosszú távon hatott Korea modernizációjára.³³ A territorializmus és az úgynevezett „önző egyház” vagy „önző gyülekezet” individualisztikus látásmódja, valamint a felekezetek közötti súlyos ellentétek összefüggésben vannak a korai missziós stratégiákkal és a területek felosztásával. Azonban a felekezeti ellentétek kevésbé érvényesültek a korai protestáns missziók, főként az azokat irányító amerikaiak között.

---

³² Bosch, David J.: *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Orbis Books, Maryknoll, NY 1991, 435–442.

³³ Ryu, Dae Young: *Understanding Early American Missionaries in Korea (1884–1910): Capitalist Middle-Class Values and the Weber Thesis*. In: *Archives de Sciences Sociales des Religions* 113 (2001/1), (93–117) 92–93.

Kim Sung-Deuk egyik 2012-ben megjelentetett tanulmányában elemezte az amerikai misszionáriusok, az amerikai diplomáciai képviselőt, valamint a Chosön állam közötti bonyolult kapcsolatokat. Azt vizsgálta, hogy a misszionáriusok miként befolyásolták Korea politikai helyzetét, és arra a következtetésre jut, hogy miközben vallási céljaik elérésére törekedtek, közvetítők is lettek az Amerikai Egyesült Államok és Korea közötti kapcsolatokban. Szolgálatuk túlmutatott a pusztá evangelizáción, ugyanis az a diplomáciát és az oktatást is érintette. A tanulmány végül azt állapítja meg, hogy nincs éles határ a vallási küldetés és a politikai elkötelezettség között.³⁴ Jinwung Kim disszertációjában így ír az amerikai misszió korai arculatáról és a missziói munka kiterjedésének mértékéről:

„A korai amerikai missziók spirituális hátterét illetően Koreára Charles Finney (1792–1875) agresszív evangélikalizmusa, az 1860-as évek kegyességi mozgalma és Dwight L. Moody (1837–1899) megújulási mozgalma volt jellemző. Az 1883-at megelőző összes koreai misszió 88 százaléka amerikai hátterű volt. A missziós terület felosztásakor az amerikai presbiteriánus és metodista missziósok a koreai lakosság közel 80 százalékát és az ország földrajzi területének több mint 70 százalékát vették ellenőrzésük alá.”³⁵

A korai protestáns missziók, bár felekezeti szempontból megosztottak voltak, a gyors és hatékony térítési és egyházi építési munka érdekében egy jól működő, területi alapon szerveződő missziós rendszert alakítottak ki. Ennek köszönhetően a különböző missziók, köztük a presbiteriánus, metodista és baptista kötődésűek nem kerültek jelentősebb konfliktusba egymással. Területi szempontból az északi és északkeleti országrészben találjuk a legnagyobb kiterjedésű presbiteriánus missziókat, és ezek enklávé módjára zárják körük a félsziget északnyugati részén működő metodista missziókat.³⁶

A félsziget középső részén metodista túlsúly figyelhető meg, amelyet csupán a Szöul környéki presbiteri enklávék szakítanak meg. Azonban ahogy a félsziget déli területei felé haladunk, ismét a presbiteriánus missziók kerülnek túlsúlyba, amelyek közül a legfeltűnőbb a dél-presbiteriánus misszió a félsziget déli csücskének nyugati részén, vagyis Jeolla-provincia (Dzsollanam-do, Chullanam-do) területén. Fontos kiemelni, hogy ez a provincia a koreai demokratizáció és még

---

³⁴ Kim, Sung-Deuk: *American Protestant Missionaries, the US Legation, and the Chosön State: A Study of Perceptions and Influence in Late 19th Century Korea*. In: *International Journal of Korean History* 17 (2012/1), 33–57.

³⁵ Kim, Jinwung: *A History of Korea: From “Land of the Morning Calm” to States in Conflict*. Indiana University Press, Bloomington 2012, 42–43.

³⁶ Gale, James S.: *Strategic Point in Korea*. In: *The Missionary Review of the World* 15 (1982/9), 666–668. Chung, Byung-Joon: *A Reflection on the Growth and Decline of the Korean Protestant Church*. In: Kovács, Ábrahám – Shin, Jaeshik (eds.): *i. m.* (47–63) 48–49.

napjaink dél-koreai politikájának szempontjából is igen nagy jelentőségű térségnek számít.³⁷

Az amerikai presbiteriánus missziók túlsúlya mellett a félsziget legdélekelebbi területén egy kisebb, ausztrál irányítás alatt álló presbiteriánus missziós régió található, Dél-Kjongszang. Pustán ebből az elemzésből is láthatjuk, hogy a 19. század végétől a 20. század kezdetéig a Koreai-félszigeten folyó missziók főként amerikai, presbiteriánus és metódista háttérűek voltak.³⁸ Ami a korai protestáns missziók demográfiai irányultságát illeti, a korai katolicizmushoz hasonlóan a protestáns keresztyénség üzenetére leginkább az alsóbb és marginalizált rétegek voltak nyitottak. A Csoszon-kori Korea társadalmi feudális berendezkedéshez hasonló jegyeket mutat.³⁹ Ebben az időszakban igen kevés lehetőség nyílt a társadalmi mobilitásra; a lakosság legszélesebb rétegét, a szangmint, a közrendűek alkották. Az *Everlasting Flower: A History of Korea* című könyvében Keith Pratt a misszionárius Horace Grant Underwood feleségének, Lillias Underwood beszámolójának szavai-val mutatta be a 19. század alsó néprétegeinek körülményeit:

³⁷ Koo, Se-Woong: The Potent Force of S Korea's Regionalism. In: *Korea Exposé*. <https://koreaxpose.com/potent-force-koreas-regionalism/> (2022. ápr. 30.).

A Gwangju Spirit azt az ellenállását és demokratikus törekvést testesíti meg, amelyet Gwangju polgárai az 1980. májusi dél-koreai katonai uralom elleni felkelés idején tanúsítottak. Ez az igazságszolgáltatás, az emberi jogok és a demokratikus kormányzás iránti megingathatatlan elkötelezettségüket jelzi. Bár a mozgalom kemény elnyomással szembesült, döntő mérföldkővé lett Dél-Korea demokratizálódásának folyamatában, és jól szemlélteti az autoriter uralom elleni kollektív ellenállás erejét. A Gwangju Spirit öröksége nemcsak Koreában inspirálja a demokratikus törekvéseket és az emberi jogi mozgalmakat, hanem szerte az egész világon. Jang, Se Young: The Gwangju Uprising: A Battle over South Korea's History. In: Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/the-gwangju-uprising-battle-over-south-koreas-history> (2022. ápr. 30.).

³⁸ Park, Chung-Shin: *Protestantism and Politics in Korea*. Korean Studies of the Henry M. Jackson School of International Studies. University of Washington Press, Seattle 2003, 99.

³⁹ Kim, H. G.: Feudalism, Estate, and Prebendalism in "Pre-Modern" Korea. In: *Journal of the Minnesota Academy of Science* 37 (1970/1), 53–56.

„A közrendűeknek gyakran kellett olyan körülményeket elviselniük, amelyek főként a jangban (yangban) nemesi réteg életmódjához hasonlítva igen kényelmetlennek, zsúfoltnak, koszosnak és egészségtelennek mondhatóak. A szangminek házait a tetveknek igen kedvező otthont adó szalmatető fedte. Ezek az építmények csupán egy vagy két szobából álltak, amelyekben padló helyett föld és kő volt. Az amerikai Horace Allen úgy látta, hogy ezek a lakhelyek »csak kicsivel jobbak, mint egy rakás telet átvészelt szénakazal«. Lillias Underwood arról panaszkodott, hogy ezek a házak félelmetesen higiéniatlanok voltak, közülük sok volt ki-mondottan mocskos, és rágcsálók hemzsegték bennük, a szennyvíz pedig az utca egyik vagy másik oldalán tátongó gödörbe folyik.”⁴⁰

Ebben a kontextusban, ahol a társadalom jelentős része a fentebb leírt körülmények között élt, Krisztus evangéliumának hirdetése mellett a misszionáriusok az oktatás, az egészségügyi ellátás⁴¹ és a szociális társadalmi egyenlőség ügyének előmozdításáért is fáradoztak.

1.2. *A missziók részvétele az oktatás és az egészségügy szervezésében*

A protestáns misszió és a koreai protestáns felekezetek a félszigeten töltött első pillanatoktól fogva feladatuknak tekintették az oktatás, az egészségügy és számos más szociális szféra intézményeinek kiépítését.⁴² Az írás-olvasás készségének kérdése, a nők oktatása, a széles körben elérhető orvosi ellátás és a szociális intézmények ügyének rendezése egyaránt célja volt a korszak modernizációra nyitó állami tisztviselői és a Koreába érkező külföldi missziók számára.⁴³ Bár az első modern iskolát Tongwon megye magisztrátusa, Csong Hjon-szak alapította, az idegen nyelveket és a természettudományokat oktató intézmények jó részét a missziói szervezetek hozták létre és tartották fent.

„Az amerikai missziói szervezetek számos iskolát alapítottak Szöulban, amely hit-térítői törekvéseik kiszélesítését és a nyugati típusú oktatási rendszer meghonosítását eredményezte Csoszon-Koreában. Henry G. Appenzeller amerikai metodista misszionárius 1885 augusztusában alapította meg a bentlakásos Paejae Akadémiát (Pedzse Haktang) a fiúk számára, az amerikai metodista Mary F. Scranton pedig 1886 áprilisában hozta létre az Éhva Akadémiát (Ewha Haktang), amely leányis-

⁴⁰ Pratt, Keith L.: *Everlasting Flower: A History of Korea*. Reaktion Books, London 2006, 167.

⁴¹ Hughes, Matthew A.: The Work of Christian Missionaries in Korea from 1882 through 1910: Shaping a New Medical and Educational Landscape. In: *Historia* 18 (2009/3), (45–67) 52.

⁴² Lee, Yeong-Kyu: Christianity and Korean Higher Education in the Late Chosön Period. In: *Christian Higher Education* 1 (2002/1), (85–99) 88.

⁴³ Gu, Jahyun – Kim, Juhwan: Integrating Religion and Education through Institutional Missions: A Study of Protestant Schools in South Korea. In: *Religions* 15 (2024/9), (1–22) 7.

kolaként működött. Horace G. Underwood amerikai presbiteriánus misszionárius 1886-ban megépíttette a Kyongsin Hakkyo nevű fiúiskolát (Kjongsin Iskola), míg a szintén presbiteriánus misszionárius, Annie J. Ellers 1887 júniusában alapította meg a Csongsin leányiskolát. E misszionáriusok nevei Korea modern oktatásának szinonimáivá lettek.⁴⁴

Ami az egészségügyi ellátás kérdését illeti, az első nyugati típusú kórház 1885-ben nyitotta meg kapuit dr. Horace N. Allen missziós kezdeményezésére.⁴⁵ Az első ilyen jellegű kórház vezetője igen nagy befolyással volt a Csoszon-kori egészségügyi döntésekre, ugyanis kiváló barátságot ápolt az uralkodói családdal és az udvarral.⁴⁶ 1885-ben továbbá a himlőjárvány féken tartása végett járványügyi rendeletek is születtek.

„A himlőjárványok megelőzése érdekében 1883 júliusában a kormány Udugukot, vagyis Marhavész Hivatalt alapított Kongju városban, 1885 májusában pedig azzal a feladattal bízták meg Csi Szokjong tisztviselőt, hogy írjon egy könyvet Udu sinbang, vagyis *A vakcina új módszerei a himlő ellen* címmel.”⁴⁷

A protestáns misszió és a korai protestáns közösségek már a 19. század végén fontos szerephez jutottak az iskolaalapítási, kórházépítési és a nők ügyét előmozdító tevékenységekben. A továbbiakban látni fogjuk, hogy ez a fajta szociális szerepvállalás jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a protestáns keresztyénység sikeressé legyen a Koreai-félszigeten és később Dél-Koreában. A felekezeti vagy gyülekezeti egyetemalapítások és a megalapított egyetemeken születő gondolatok olyan tényezők, amelyek mozgatórugóivá lettek Dél-Korea demokratizációjának, illetve a koreai gazdasági csoda előtörésének.

---

⁴⁴ Kim, Jinwung: *i. m.* 427.

⁴⁵ Ez a modell a 19. századi nagy keresztyén missziói szervezetek stratégiájába illeszkedik be. A skót misszionáriusok, az angol missziók és a közös brit missziói szervezetek, mint például a London Missionary Society az egészségügy, az oktatás és a nevelés eszközt használták fel a keresztyén hit, az evangélium terjesztésére, és ezek révén a keresztyéniséget mint kultúrát is átadták. Bár Magyarország keresztyén volt, az egyetlen és jelenleg is működő egyházi fenntartású Bethesda kórház létrehozása mégis a presbiteriánus Skót Missziónak köszönhető. Ld. Kovács, Ábrahám: *The Reformed Legacy of American and British Evangelicalism on the Life of the Hungarian and South Korean Churches*. In: Park, Gyeong Su – Kovács, Ábrahám (eds.): *Reformed Legacy in Korea and Hungary: Religious, Cultural and Theological Approaches Seoul*. Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Presbyterian University and Theological Seminary Press, Seoul–Debrecen 2022, 125–142. Kovács Ábrahám: *Nemzetközi kálvinizmus. Magyar és skót teológiai kapcsolatok a 19. században*. L'Harmattan Kiadó, Budapest 2016, 110.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Kim, Jinwung: *i. m.* 428.

A missziók narratíváját megszakítva a következőkben annak a politikai és társadalmi kontextusnak szentelek néhány gondolatot, amely a kései 19. századi és a korai 20. századi Cszoszon-államot jellemezte. Korea 19. és 20. századi történelmének és társadalmának ismerete feltétlenül szükséges a koreai protestantizmus fejlődésének elemzéséhez, mivel ezt az időszakot a politikai felfordulás, a külföldi befolyás és a modernizációs törekvések alakították. A protestantizmus a nyugati oktatás, az egészségügyi és szociális reformok egyik fő forrása ebben az időszakban. Ezáltal a koreai hívek a társadalmi átalakulás mozgatórugójaként is magukénak érezték a keresztyénséget, az 1910 és 1945 közötti japán gyarmati uralom alatt pedig a keresztyénség szorosan összekapcsolódott a koreai nacionalizmussal, a függetlenségi mozgalmakkal és a kulturális identitással.

2. A késő Cszoszon-kor kontextusa

2.1. 1864–1893: a hagyományos társadalmi felbomlás kezdetei

A 19. század végétől kezdve a hagyományos Cszoszon-Korea társadalma rohamosan megbomlani látszott. 1864-ben Csholdzsong király örökös nélkül halt meg. Hosszas és bonyolult öröklési viták indultak meg, amelyekből Ji Mjongbok, uralkodói nevén Kodzsong király került ki győztesen. Kodzsong mindössze 12 éves volt trónra lépésének idején, így annak apja, Ji Haüng, később Devongun, azaz régens került régensi pozícióba. A régens úgy igyekezett fiának feleséget találni, hogy annak családja és klánja ne tudjon befolyást gyakorolni, így végül az elárvult Min úrhölgyre, Min Dzsjajong, az illusztris, azonban meggyengült Johüng Min klán leszármazottjára esett a választás.⁴⁸ Azonban a régens elvárásaival ellentétben a fiatal Min királyné hamar élénk érdeklődést kezdett tanúsítani az udvar és a nemzet ügyei iránt, és ez nem kevés politikai rátermettséggel is párosult.

1873-ban a fiatal királyné saját klánja és más udvari tisztviselők segítségével érte el, hogy mind a régens, mind Kodzsong király fő ágyasa és vele együtt tőle fogant első szülött fia is száműzetésbe kerüljön.⁴⁹ A korábbi régens, Devongun elhivatottan izolációpárti volt, azonban Kodzsong király hivatalos trónra lépésével megnyílt az út a nyugati modernizáció felé:

„A tanácsadók tudatában voltak annak, hogy mi történt Kínával az 1840-es és 1850-es években, és tisztában voltak Japán Nyugat iránt tanúsított pozitívabb attitűdjével is. Így Kodzsong király is az úgynevezett *kaehwa* gondolatra alapozva kezdeményezte országa megnyitását a nemzetközi kereskedelem számára. A kaeh-

⁴⁸ Cumings, Bruce: *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. Updated edition. W. W. Norton, New York 2005, 99.

⁴⁹ Pratt, Keith L.: *i. m.* 179.

wa eredetileg konfuciánus kifejezés, egy rövidítés volt, amely ezt jelentette: egy terv véghezvitele az élet elemi szabályaiban való elmerülés alapján és a közerkölc formálása által az oktatási intézményben. Ennek megfelelően a kaehwa nem a nyugati kultúra megismerését vagy a modernizációt célozta meg közvetlenül, hanem inkább előnyös reformok végrehajtására vonatkozott, amelyek a korszaknak megfelelően megkerülhetetlenül a tudományos újításokra és a nyugati és japán technológiára összpontosítottak.⁵⁰

Azonban Min királyné és az őt támogatók köre nem értett egyet Kodzsong király kaehwa-politikájával. Min királyné csoportja a Szádedáng nevet kapta, amelynek jelentése a „nagy párt szolgálata”, és bár nyitottnak bizonyult a modernizáció tekintetében, erőteljes Japán-szkeptikus lelkület és Kína-párti szemlélet jellemezte. Ami a külföldi szövetségeket illeti, Kodzsong király és Min királynő felismerte a japán terjeszkedés veszélyét. Min királynő előrelátóbb volt az orosz támogatás ellensúlyozására való törekvésben. Kodzsong király gyakran ingadozott külpolitikájában, és Korea autonómiájának megőrzése érdekében több hatalom között próbált eligazodni. Min királynő erős szószólója volt a modernizációnak, támogatta különböző ágazatok reformálását, beleértve a katonait és az oktatást is. Kodzsong király szintén támogatta a modernizációt, de óvatosabb volt, gyakran korlátozta a belpolitika és az udvaron belüli konzervatív frakciók megnyugtatójának a szükségessége.⁵¹

Japánban már 1875-ben jelentkeztek olyan hangok, amelyek a Csoszon-Korea felszámolását és a félsziget feletti kontroll átvételét sürgették, 1876-ban pedig egy korábbi hajózási incidensre hivatkozva a Japán Birodalom kikényszerítette az úgynevezett Kanhwa Barátsági Egyezményt,⁵² amelynek értelmében Japán számára megnyíltak a félsziget kikötői, többek között a napjainkban is nagy kereskedelmi és nemzetközi jelentőséggel bíró Incson (Incheon) kikötő. Az egyezmény azt a lehetőséget is biztosította a japánok számára, hogy a kereskedelem érdekében megnyitott kikötőkben saját földet és ezáltal fennhatóságot is vásároljanak, ami ellenállást váltott ki a kínai felekben.⁵³ Japán mellett⁵⁴ a Remete Királyság 1882-ben jutott egyezsége az Amerikai Egyesült Államokkal is:

---

⁵⁰ Kim, Jinwung: *i. m.* 412.

⁵¹ Pratt, Keith L.: *i. m.* 180.

⁵² Kim, Jinwung: *i. m.* 414.

⁵³ Uo. 415.

⁵⁴ Lee, Hahn-Been: Appendix A: Treaty of Peace, Amity, Commerce, and Navigation between the United States and the Kingdom of Korea. In: Lee, Hahn-Been: *Korea: Time, Change, and Administration*. University of Hawai'i Press, Honolulu 2021, (373–380) 374.

„Az Egyezmény a békéről, barátságról, kereskedelemről és közlekedésről az Amerikai Egyesült Államok és Korea Királysága között című megállapodás hivatalos aláírására 1882. május 22-én került sor Incsonban az amerikai Shufeldt és Czoszon-Korea két rangidős tisztviselője, Sin Hon és Kim Hong-jip által. A dokumentum biztosította a hajótörött amerikai tengerészek védelmét, az Egyesült Államok Koreába érkező hajóinak szénrel való ellátását, a kiválasztott Czoszon-beli kikötőkben folytatott kereskedelmet és a diplomáciai képviselők cseréjét. Az egyezmény extraterritoriális jogokat és a »a leginkább előnyben részesített nemzet« státuszát is biztosította az Amerikai Egyesült Államok számára. Ezen feltételek fejében az Egyesült Államok garantálta Czoszon-Korea számára, hogy nem importál ópiumot, sem fegyvereket. A 14-es cikkely tipikusan 19. századi egyezmény volt, amelyben a nagyobb hatalom diktálta a feltételeket. Mindazonáltal más Kelet-Ázsiára jellemző nyugati egyezményekkel szemben ennek a szerződésnek a feltételei kevésbé mondhatók elnyomóknak.”⁵⁵

A különféle egyezmények ellenére mégis fennállt a feszültség Kína és Japán között. 1881 és 1882 folyamán a hatalmából eltávolított régens Devongun két ízben is kísérelt meg puccsot, hogy Kodzsong királyt egy másik, házasságon kívül született fiával, Ji Czeszon váltsa le.⁵⁶ A kínai hűbérúri viszonyt támogató Szádedáng katonai segítséget kért a régens legyűrésére, amely nemcsak Min királyné és támogatói hatalomban maradása, hanem a kínai támogatás előnyben részesítésének tekintetében is jelentős lépésnek bizonyult.

1882 augusztusában végérvényesen háttérbe szorították Devongunt, azonban a Szádedáng párt dominanciája sem tartott sokáig, ugyanis a progresszívabb és gyorsabb modernizációt támogató Kehvádáng⁵⁷ párt a lassabb tempóban reformáló Kínával szemben az ütemes léptékben fejlődő japán modellt kívánta követni. 1884-ben a Kehvádáng párt puccsot követett el, amelynek során Takezoe Sinicsiro a japán miniszter segítségével Kodzsong királyt japán követi örök őrizete alá helyezték a Kjongu palotában.⁵⁸ A Kehvádáng tisztviselői eltávolították és kivégeztették a befolyásos pozíciókat betöltő Szádedáng tisztviselőket, és új kormányt alakítottak.⁵⁹ Viszont a nagy lendülettel véghez vitt puccs igen hamar bukásra ítéltetett, ugyanis a fővárosban állomásozó kínai katonák száma majdnem tízszer akkor a volt, mint a puccsot támogató japán katonáké. Belátva, hogy egyelőre sem a kínai, sem a japán fél nem vállalja a háborús konfliktust a Czoszon-

⁵⁵ Kim, Jinwung: *i. m.* 416.

⁵⁶ Uo. 417.

⁵⁷ A „dang” pártot jelent, viszont a szót egyszerűbbnek láttam megismételni.

⁵⁸ Kim, Jinwung: *i. m.* 422.

⁵⁹ Pratt, Keith L.: *i. m.* 195. Kim, Jinwung: *i. m.* 424. Cumings, Bruce: *i. m.* 120.

állam fölötti befolyás megszerzéséért, 1885-ben megszületett a tiencsini egyezmény,⁶⁰ amelynek értelmében mindkét fél ígéretet tett arra, hogy rövidesen kivonja csapatait a félszigetről.

Az 1884-es események hatására mind az Egyesült Államok, mind Oroszország befolyási pozíciói megerősödtek a Koreai-félszigeten. Míg Kodzsong király az amerikai partnerektől gazdasági modernizációt és hatékony tanácsadást várt modern államépítési törekvéseihez, addig az Oroszország felé történő nyitás főként a sem Kína, sem Japán befolyását nem óhajtók számára kínálkozott ideális megoldásként. A bonyolult szövetségi viszonyok alapján belátható volt, hogy az 1890-es évekre Csozon-állam függetlensége igen törekennyé lett. A 19. század végén, különösen 1894 körül, amikor megszapordtak a keresztyén misszionáriusok által létrehozott oktatási és egészségügyi intézmények, Korea jelentős politikai változásokon ment keresztül. A misszionáriusok fontos szerepet játszottak az ország első kortárs fiú- és leány-, illetve vakok iskoláinak beindításával, az egészségügy felkarolásával, az árvaházak és kórházak építésével. Az alapvető szolgáltatásokon túl ezek a létesítmények a társadalmi és politikai szerepvállalás központjaivá is lettek, s így jelentősen hozzájárultak Korea szélesebb körű modernizációs törekvéseinek megvalósulásához.⁶¹

Az 1884-es koreai politikai zűrzavar, különösen a Gapsin-puccs jelentősen befolyásolta az ország modernizációs irányát, beleértve az iskolák és egyetemek létrehozását is. A nyugati és japán modellek által ihletett reformista puccs Korea politikai és társadalmi rendszerének modernizálását tűzte ki célul, de kudarca tovább mélyítette a megosztottságot a progresszív és a konzervatív erők között. Összeomlása ellenére az esemény felgyorsította a modernizációs erőfeszítéseket, és arra ösztönözte a koreai kormányt és a külföldi misszionáriusokat, különösen az amerikai protestánsokat, hogy vezessék be a nyugati típusú oktatást. Ennek eredményeként olyan intézmények jöttek létre, amelyek integrálták a tudományt, az orvostudományt, az idegen nyelveket és a keresztyén tanításokat. Ezek az iskolák fontos szerepet játszottak a jövőbeli koreai vezetők oktatásában, elősegítették az intellektuális növekedést, a nemzeti tudatosságot, és megalapozták Korea későbbi függetlenségi és modernizációs mozgalmait.⁶²

---

⁶⁰ Cumings, Bruce: *i. m.* 121.

⁶¹ Kim, Andrew Eungi: Protestantism in Korea and Japan from the 1880s to the 1940s: A Comparative Study of Differential Cultural Reception and Social Impact. In: *Korea Journal* 45 (2005/4), (261–290) 272.

⁶² Park, Eun-suk: The Formation of the Nation-State and Education Policy in Modern Korea. In: *Asian Women* 37 (2021/1), 1–25.

2.2. 1894–1895: a belső társadalmi feszültségek a nagypolitikai csatározások árnyékában

Az Ázsia északkeleti térségében hegemoniára törekvő Japán Birodalom 1894-ben nyílt konfrontációt vállalt a kínai Csing-dinasztiával a Koreai-félsziget fölötti befolyás megszerzéséért. Eközben Koreát belső konfliktusok és forradalmi hangulat jellemezte. Jinwung Kim a következőképpen írja le a korszak közhangulatát:

„A 1890-es évek elején Csozson megérett egy parasztfelkelésre, amely közvetlen eredménye volt a királyság romló gazdasági és szociális helyzetének. Az állami tisztviselők ekkoriban már olyan mértékben váltak korrupttá, hogy a helyi tisztviselők elsikkasztották a központi kormányzás számára begyűjtött adók túlnyomó részét. A kormány állhatatosan törekedett a maga felvilágosult politikájának foganatosítására, de ez csak rontott a már eleve nehézségekkel küzdő közfinanszírozás helyzetén, ugyanis a Japán számára kifizetett és rendkívül drága kötbérek és hadisarcok mellett a földművesekre terhelték a modern állami beruházások költségeit is.⁶³

Az 1850-es években egyre nagyobb lett a földművesek elégedetlensége, és ez egy új nemzeti jellegű vallási irányzat, a tonghak (keleti tudomány) elterjedéséhez vezetett.

„Az éveken és évtizedeken át tartó földgazdálkodási és termelési gondok miatt egy keleti tanok vagy tonghak nevű mozgalom jelent meg az 1860-as évek folyamán. A mozgalom igen egyszerű szlogent tudott magáénak: »Ki a japán törpékkel és a nyugati barbárokkal! Éljen a tisztesség!«⁶⁴

Ennek a vallásnak a követői lázadtak fel, s tört ki az 1894-es tonghak parasztfelkelés az alsó népréteg érdekeinek és jogainak kivívása és védelme érdekében, mely ugyanakkor a fennálló állami berendezkedés megdöntésére és a nyugati befolyás megszüntetésére törekedett.⁶⁵ A cél alapvetően a nagyhatalmak befolyásától független, önálló modernizáció volt.

A koreai elit Kína közreműködésével igyekezett leverni a felkelést, amelynek következményeként Japán a tiencsini egyezmény megszegésére hivatkozott, és bevonult a Koreai-félszigetre. Így sem Kína, sem Japán nem kerülhette el a konfliktust: kitört az első kínai–japán háború.

⁶³ Kim, Jinwung: *i. m.* 431.

⁶⁴ Cumings, Bruce: *i. m.* 122.

⁶⁵ Faludi Péter: *Korea története I. Az ókortól 1945-ig*. Külkereskedelmi Főiskola, Budapest 1993, 72.

A japán haderő már a háború kezdetétől fogva győzelmet győzelemre halmozott mind szárazföldön, mind tengeren. A japánok behatoltak Mandzsúria déli területeire, s miután a kínai erők 1894 szeptemberében megalázó vereséget szenvedtek a phenjani csatában, elfoglalták a Liadong-félszigetet. Ezzel a lépéssel a japánok stratégiai előnyre tettek szert, ugyanis csapataik innen viszonylag könnyedén előre tudtak volna vonulni Peking irányába. A kínaiak felismerték a helyzet súlyosságát, és hamar béketárgyalásokba kezdtek a Japán Birodalommal. Ennek volt eredménye az 1895-ös simonoszeki békeegyezmény. Ez látszólag a Csooszon-állam függetlenségét biztosította, viszont a japán uralom valójában azt kívánta elérni, hogy a félszigetet véglegesen kivonja a kínai befolyás alól.⁶⁶ Így az 1894-es kínai–japán háború végül Kína vereségével zárult.⁶⁷

1894-ben sor került egy második tonghak felkelésre, és a japán haderő csak komoly veszteségek árán tudta leverni a megmozdulást. 1894. június 10-én béke köttetett a felkelők és a Csooszon-állam vezetése között Csondzsu városában.⁶⁸ A lázadások után a tonghak vallás csondokjo néven élt tovább, és napjainkban is vannak követői.

2.3. *Az első és a második Kabo-reform*

Kína teljes tér- és befolyásvesztését követően 1894 nyarán Japán a koreai politika és politikai elit átalakítására irányította figyelmét, és annak érdekében, hogy japánbarát kormány és vezetés kerüljön Korea élére, a japán vezetés ismét, immár harmadik alkalommal Devongunt helyezte az állam élére. A Min családot és a kínai szövetség pártján álló személyeket eltávolították a hatalomból, s így a lassúbb átalakulást támogatók frakciója tulajdonképpen teljesen kiszorult Korea politikájából.

Az új és teljesen japánbarát vezetés elkezdte az úgynevezett első Kabo-reform megvalósítását. 1894 decemberéig az erre kialakított kormány szerv, a Kunguk Kimucso összesen 208 reformrendeletet hozott.⁶⁹ A rabszolgaság formális eltörlése mellett⁷⁰ a gazdaság és államfelépítés terén is számos reform került sorra. Az állam immár az uralkodócsaládtól függetlenül is nagy befolyásra tett szert, a Kungne-bu, az uralkodói háztartás ügyosztályának intézményén keresztül. Ezt követően az uralkodói család mindösszesen csak saját magánjellegű ügyeinek intézésével kapcsolatban maradt önálló.⁷¹ Eltörlésre került a neokonfuciózus alapokon kialakított, nagy hagyományú kvagó vizsgarendszer, amelyet korábban

---

⁶⁶ Kim, Jinwung: *i. m.* 438.

⁶⁷ Csoma Mózes: *Korea. Egy nemzet, két ország.* Napvilág Kiadó, Budapest 2008, 175.

⁶⁸ Donghak Peasant Revolution. In: *New World Encyclopedia*^{TM}. https://www.newworld-encyclopedia.org/entry/Donghak_Peasant_Revolution (2022. ápr. 30.).

⁶⁹ Kim, Jinwung: *i. m.* 439.

⁷⁰ Pratt, Keith L.: *i. m.* 183.

⁷¹ Kim, Jinwung: *i. m.* 439.

az állam tisztségek betöltéséhez kellett teljesíteni. Új és egységes pénzt vezettek be, de a korábban bonyolult, terményben is fizethető adók rendszerét is egyszerűsítették, készpénzalapúvá tették. A koreaiak hétköznapi életét is érték változások: például hivatalosan betiltották a yangban, vagyis a nemesi osztály megkülönböztető jelképeit, a gyaloghintót, bizonyos öltözékeket, sőt még az elit által használt hosszú pipákat (*dambe de*) is:⁷²

„Az 1984-es szociális reformok mindenekelőtt a hagyományos társadalmi osztályok rendszerét törölték el, s ezzel megszüntették a yangban réteg és a közrendűek közötti megkülönböztetést. Elettörölték a yangban pipás dohányzással kapcsolatos jogait. A mértéktelenül hosszú pipák szára a státusz mértékével arányosan akár a 90 centimétert is elérhette. Megszüntették a rabszolgotartás rendszerét, és ezzel együtt a civil és katonai tisztviselők közötti szociális és rituális különbségtételt is. Ettől kezdve az özvegyek újra házasodhattak, a házasságon kívül született fiúgyermek pedig öröklési jogot kaptak. Továbbá arra kényszerítették az embereket, hogy hagyományos ruháikat praktikusabb öltözékekre cseréljék le.”⁷³

Az első reformhullámot követően Inoue Kaoru a japán kapcsolatok minisztereként kezdte meg munkáját 1984 decemberében.⁷⁴ Inoue fokozatosan növelte a japánbarát tisztviselők arányát az állami vezetésben, s ezzel sikeresen építette tovább azt a függelmi és befolyásolási rendszert, amely 1910-ben Korea függetlenségének elvesztéséhez vezetett. 1894 novemberében végleges visszalépésre kényszerítették Devongunt, és Inoue két radikálisan japánszimpatizáns koreait, Pak Jonghjt és Szo Kvangbomot jelölte magas állami pozíciók betöltésére.⁷⁵

1894 decembere és 1895 júliusa között az úgynevezett második Kabo-reformhullám során a korábbi intézkedések még további 213 rendelettel bővültek.⁷⁶ 1895 elején az egész uralkodói család, az udvar és az állami tisztviselők apparátusa előtt került sor az első koreai alkotmánynak is tekintett Hongbom⁷⁷ elfogadására. A 14 cikkelyből álló dokumentum célja Korea modernizációja volt.⁷⁸ A második Kabo-

⁷² Cumings, Bruce: *i. m.* 127.

⁷³ Kim, Jinwung: *i. m.* 440.

⁷⁴ Pratt, Keith L.: *i. m.* 183.

⁷⁵ Cumings, Bruce: *i. m.* 128.

⁷⁶ Kim, Jinwung: *i. m.* 440.

⁷⁷ 洪範十四條 – Hongbom 14. cikkelye. In: *Korean History*. https://contents.history.go.kr/front/hm/view.do?levelId=hm_118_0030&whereStr=%40where+%7B+IDX_TITLE%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C1000%7C0%29+or+IDX_CONTENT%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C100%7C0%29+or+IDX_ALL%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C1%7C0%29+%7D (2024. jan. 4.).

⁷⁸ Uo.

reform során az ország adózási és önkormányzati rendszerét alakították át teljes mértékben, és döntés született az új igazságszolgáltatási struktúra létrehozásáról is.⁷⁹

Bár a reformok első ránézésre főként a közrendűek és az alsóbb néprétegek előnyére szolgáltak, a japán vezetésnek mégsem állt érdekében a hosszú távon önállóan fejlődni képes és megerősödő Korea létrehozása. Keith L. Pratt, Bruce Cumings és Jinwung Kim⁸⁰ egyetért abban, hogy a hadsereg és a demokratikus parlamentáris rendszer kialakítása kérdésében hozott rendeletek lettek volna azok a leginkább szükséges intézkedések, amelyek biztosították volna a szuverén Korea megszületését.

A japán befolyás Korea feletti kiterjesztése nem maradt észrevétlen, s ezzel szemben aktív ellenállás bontakozott ki mind hazai, mind nemzetközi szinten. Min királyné és támogatóinak köre a nyugati és elsősorban az orosz szövetségben látta a kiutat. A diplomáciai egyensúly elérésének érdekében Min királyné is aktívan vállalt részt az Oroszországgal folytatott kommunikációban. A nyugati hatalmak attól tartottak, hogy Japán hamarosan hegemon pozícióba kerülhet Ázsia teljes északkeleti részén, s ezért az első kínai–japán háborúban szerzett Liadong-félsziget visszaszolgáltatására kényszerítették Japánt. Bár a japán vezetés korábban sem szimpatizált Min királynéval és körével, a betegeskedő Inouet leváltó Miura Goro,⁸¹ aki attól félt, hogy a félsziget nyugati befolyás alá kerülhet, 1895-ben merényletet szervezett a királyné ellen.

1895. október 8-án egy roninoknak⁸² nevezett férfiakból álló csoport rajtaütött a Kjongbokkung-palotán, ahol Min királyné tartózkodott. A királynét kivégezték és azonnal elégették, hogy ne maradjon nyoma a gyilkosságnak. Mivel a gyilkosságnak számos szemtanúja volt, ennek ténye tagadhatatlan volt, azonban bizonyítékok hiányában sem Miurát, sem a gyilkosságot elősegítő és elkövető tetteket nem ítélték el.⁸³

Szintén 1895-ben született meg a harmadik Kabo-reformcsomag, amelynek talán legismertebb intézkedése a koreai férfiak által viselt hagyományos szangtu⁸⁴ (vagyis konty) levágására felszólító rendelet volt. E konfuciánus tradícióhoz kötődő hajviselet eltörlése és Min királyné meggyilkolása volt az utolsó csepp a pohárban: 1896-ban felkelés tört ki konfuciánus tudósok vezetésével. Kodzsong

⁷⁹ Kim, Jinwung: *i. m.* 441.

⁸⁰ Cumings, Bruce: *i. m.* 128. Pratt, Keith L.: *i. m.* 183.; Kim (2012) 441.

⁸¹ Pratt, Keith L.: *i. m.* 183.

Kim, Jinwung: *i. m.* 442.

⁸³ Pratt, Keith L.: *i. m.* 186.

⁸⁴ Ld. *Encyclopedia of Korean Culture*. <http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0027380> (2022. jún. 4.).

király, aki az orosz befolyást választotta a japánnal szemben, Karl Woeber orosz miniszter közreműködésével az orosz konzulátusra menekült, ahol közel egy teljes éven át tartózkodott.⁸⁵

2.4. 1897–1945: Csoşzon-Korea küzdelme önállóságának megtartásáért és a Japán fennhatóság győzdelme

Az orosz konzulátuson eltöltött év után Kodzsong király Korea önállóságát és a térségben betöltött egyenjogú szerepét kívánta biztosítani az 1897. október 11-én kiadott rendeletével, amelynek értelmében Csoşzon-dinasztia királysága Tehan Cseguk névvel császárság lett, ő pedig felvette a Tehan Hvangdzse címet, s ezzel Korea császárává nevezte ki magát.

A függetlenségi gondolatot azonban nem csupán az uralkodó és köre támogatta. A 19. század végére a modernizációval együtt jelentek meg az első kapitalista alapokon megvagyonosodó koreaiak, akik között egyaránt találunk nemesi és közrendű rétegbe tartozókat is.⁸⁶ A külföldi tanulmányok és a koreai protestáns misszióval fenntartott élénk kapcsolatban szocializálódott koreai értelmiségiek egy csoportja megalapította az úgynevezett Tongnip Hjophe vagy Függetlenségi Szövetség szervezetet, amelynek egyik legjelentősebb⁸⁷ alakja So Szo Csepil volt:

„Szo Csepil is részt vett abban az 1894-es puccsban, amelyet követően önként vonult száműzetésbe Japánba, majd az Egyesült Államokba. 1896-ban hazatért Koreába, visszavette vezetői pozícióját a nemzet modern reform mozgalmának élén. A királyi tanács egyik konzultánsaként sikerrel bővítette kapcsolatait a jelentős kormánybeli tisztviselőkkel, és 1886. április 7-én elindította a *Tongnip Sinmun*nt, vagyis a *Függetlenség Újság*ot, amelyet teljes egészében hangül írással nyomtattak, hogy az szélesebb társadalmi rétegekhez is eljuthasson. A *Tongnip Sinmun* arra szólította fel a nemzetet, hogy szentelje magát szuverenitása megőrzésének és a közjó propagálásának. Az újság méltatta a nyugati liberális eszméket és emberi jogokat, és mindent megtett annak érdekében, hogy bemutassa a modern tudományt és a nyugati világ nézőpontjait.”⁸⁸

A szervezet által képviselt nézetek és tevékenységek hatására igen hamar sok követőre talált a társadalom legkülönbözőbb szféráiból. Azonban az alkotmá-

⁸⁵ Cumings, Bruce: *i. m.* 130.

⁸⁶ Kim, Jinwung: *i. m.* 445.

⁸⁷ A társaság másik jelentős tagja a fiatal Rhee Syngman volt, aki Dél-Korea első elnökévé lett 1948-ban.

⁸⁸ Kim, Jinwung: *i. m.* 446.

nyos monarchia gondolatát magáénak valló Függetlenségi Szövetség igen hamar konfliktusban találta magát a hatalmát és befolyását féltő Kodzsong királlyal. 1898-ban végül feloszlatták az addig rendszeresen gyűlésező Függetlenségi Szövetséget, egyes vezetőit letartóztatták, mások még idejekorán külföldre távoztak. Ekkor még mindig folyt a félsziget feletti kontrollért folytatott orosz–japán verseny. Eleinte felmerült a félsziget felosztásának ötlete, amely baljóslatúan a 38. szélességi fok mentén történt volna. Azonban a két hatalom egyelőre nem volt hajlandó beérni a félsziget felével.⁸⁹

Az 1900-as boxerlázadás legyűrésére nyolc nemzet küldött katonai erőket, köztük Oroszország is. A konfliktus lezárását követően az orosz erők nem vonultak ki Mandzsúria területéről, amelyet sem Nagy-Britannia, sem Japán nem nézett jó szemmel. 1902 áprilisában Nagy-Britannia és Japán kölcsönös segítségnyújtási megállapodást kötött arra az esetre, ha valamelyik félnek a korábban megkötött békediktátumokban lefektetett jogai sérülnének. Ez a szövetség korántsem volt előnyös az orosz fél számára, s így Kínával egyezséget kötve csapatait a Koreai-félsziget északi részére, a Jalu folyó torkolatához igyekezett csoportosítani. Ezt a japán uralom közvetlen fenyegetésként értelmezte, és arra szólította fel Kodzsong királyt, hogy engedélyezze a japán katonai erők átcsoportosítását a félsziget teljes területén.⁹⁰

1904. február 9-én nyílt konfliktusra került sor, amikor Incson környékén japán hadihajók intéztek támadást a közelben tartózkodó orosz hadihajókra. A rövid, azonban rengeteg életet követelő összecsapás végül a csuzimai csatával zárult le, amelyben az orosz fél katasztrofális vereséget szenvedett. Az orosz–japán háború az 1905. szeptember 5-i, Portsmouthban kötött békével ért véget, amely gyakorlatilag a Korea és a térség fölötti kizárólagos japán kontroll számára nyitott utat.

Japán már 1905 nyarán megkövetelte a koreai kormányzattól, hogy az állítson minden egyes minisztériumba japán és más külföldi tanácsadókat is. Ezek a tanácsadók fontos vezetői pozíciókat töltöttek be a pénzügy és a nemzetközi diplomácia terén, s így a tényleges vezetést már ekkor Japán gyakorolta Koreában. Korea utolsó esélye az Amerikai Egyesült Államok lehetett volna mint a japán befolyást ellensúlyozni képes hatalom. Az Amerikai Egyesült Államok viszont saját érdekeit tartotta fontosabbnak, és a félsziget feletti kontrollt átengedte a Japán Birodalomnak.

„Nem sokkal azelőtt, hogy Portsmouthban megkezdődtek volna a tárgyalások, Roosevelttől Tokió érintésével a Fülöp-szigetekre küldte hadügyminiszterét, William Howard Taftot. Tokiói kitérője során, 1905. július 29-én Taft a japán miniszter-

---

⁸⁹ Kim, Jinwung: *i. m.* 449.

⁹⁰ Pratt, Keith L.: *i. m.* 193.

elnökkel, Kacura Taróval beszélt, akivel titkos megállapodásra jutott. Ez a megállapodás később a Taft–Kacura Memorandum néven vált ismertté: az Egyesült Államok elismeri Japán mindenek felett való érdekeit Csooszonban, amelyért cserében Japán elismeri az Egyesült Államok különleges érdekeit a Fülöp-szigeteken. Így az Egyesült Államok kész volt feláldozni Csooszont annak érdekében, hogy erősíteni tudja állásait a Fülöp-szigeteken. De nem csak az Egyesült Államok kötött ilyen megállapodást: 1905. augusztus 12-én Nagy-Britannia is megegyezett Japánnal, és elismerte különleges érdekeit Csooszonban.⁹¹

A japán vezetés, látva azt, hogy már semmi sem áll közte és egy protektorátusi rendszer kialakítása között Koreában, belekezdett az úgynevezett Iljinhoe⁹² (Ildzsinho – Integrációt Támogató Szövetség) kialakításába, amely Ito Hirobumi japán rangidős tisztségviselő tervein alapult. 1905 novemberében a japán vezetés Kodzsong király hivatalos hozzájárulása nélkül tulajdonította el a külügyi minisztérium pecsétjét, és kikényszerítette a protektorátus létrehozataláról szóló egyezséget.⁹³ 1907-ben, a II. hágai békekonferencián a koreai követek sikertelenül tüntettek a japán térnyerés jogtalansága ellen. Fellépésük miatt a japán vezetést lemondásra kényszerítette Kodzsong királyt fia, Szondzsong javára,⁹⁴ a miniszterelnöki székbe pedig Ji Van-jong került, aki kész volt kiszolgálni a japán érdekeket. 1909. október 26-án An Csang-gun sikeres merényletet követett el Ito Hirobumi ellen, azonban az ország japán annexióját ez már nem tudta késleltetni. 1910. augusztus 29-én Szondzsong király lemondott trónjáról, és Korea hivatalosan Japán gyarmatává lett. A japán fennhatóság korszaka a második világháború végéig, 1945-ig tartott.

A koreai protestáns keresztyén felekezetek ebben a nagyon sok feszültséggel, társadalmi átalakulással és világhatalmi harccal teli időszakban erősödtek meg. Ennek oka az lehetett, hogy a politikai és gazdasági hatalomért minden külföldi és az őket otthon, azaz Koreában támogató helybeli szereplők nagy többsége reformpárti volt, egyrészt a modernizáció, másrészt a pozíciószerezés végett. Végeredményben ha a politikai szerepjátékoktól elvonatkoztatunk, a modernizáció bevezetése elkerülhetetlen volt. Viszont mindenképp meglepő fejlemény, hogy éppen az Amerikai Egyesült Államok, az a nyugati szereplő, amely feláldozta Koreát a Fülöp-szigetekért, gyakorolta a társadalomra az egyik legmeghatározóbb befolyást, amelyre majd az 1940-es évek végétől tudott építkezni, és Dél-Koreát

---

⁹¹ Kim, Jinwung: *i. m.* 452.

⁹² Pratt, Keith L.: *i. m.* 212.

⁹³ Cumings, Bruce: *i. m.* 156.

⁹⁴ Uo.

mint „előretolt helyőrséget” fel tudta használni nemcsak a szovjet Oroszország, hanem Kína és Japán kontrollálására is. Ezt a fejleményt talán még az Egyesült Államok 1880-as évekbeli politikai vezetése se gondolta volna, tudniillik hogy az amerikai modellt szép lassan követő koreai elit „természetes felépítése” éppen a protestáns keresztyének által válik javára. Az pedig, hogy a Billy Graham-féle erőteljesen antikommunista evangélikalizmus, majd a diktatúra utáni demokráciában a vele összefüggő, de tőle eltérő protestáns pünkösdi mozgalom bővülködési evangéliuma nyert óriási teret, mind az amerikai társadalom protestáns értékeinek a copy-paste jellegű átületését mutatja. Az pedig közismert, hogy az Egyesült Államok az 1950-es évektől a saját elitjének érdekérvényesítése érdekében az akkor még kisebbségben levő keresztyéneket, főként protestánsokat juttatta kulcsfontosságú politikai, törvényhozói, oktatási és gazdasági pozíciókba.

3. Ébredési mozgalmak a Koreai-félszigeten (1903–1907)

A forradalmaktól és háborúktól szenvedő és politikai szuverenitását elveszítő Korea számára az egyik érzelmi kiutat a vallási és ezen belül a protestáns ébredési mozgalmak jelentették. A politikai és kulturális felfordulás idején a koreai keresztyén ébredések döntő szerepet játszottak a nemzet szellemi, társadalmi és nemzeti identitásának kialakításában. Ezek a mozgalmak által a koreaiak hitre jutottak, reménységet, erkölcsi útmutatást és kitartást nyertek a japán gyarmati uralom (1910–1945) megpróbáltatásaiban is.

Társadalmi értékek szempontjából a keresztyén tanítások minden egyén ereendő értékét és egyenlőségét hangsúlyozták a Koreában uralkodó merev konfucianus társadalmi hierarchiával szemben. Ez az üzenet különösen vonzó volt a marginalizált csoportok, köztük a nők és az alsóbb osztályú polgárok számára, mivel elősegítette a társadalmi emancipációt és az egyéni méltóság tudatosítását.⁹⁵

Mint már lárhattuk, a misszionáriusok modern oktatási intézményeket hoztak létre, amelyek mindkét nem számára biztosítottak hozzáférést a nyugati típusú oktatáshoz. A leányiskolák alapítása addig példa nélküli lehetőségeket kínált a nők oktatásához, és elősegítette a nők egyenjogúságát, amely akkoriban kihívást jelentett a kelet-ázsiai hagyományos nemi szerepek kontextusában.⁹⁶ A misszionáriusok által alapított kórházakban nyújtott nyugati orvosi ellátás sok kritikus

---

⁹⁵ Clark, Donald N.: Christianity in Modern Korea. In: *The Journal of Asian Studies* 47 (2006), 36–37.

⁹⁶ Bays, Daniel H.: *A New History of Christianity in China*. Wiley-Blackwell, Chichester, West Sussex – Malden, MA 2011, 96.

egészségügyi szükségletet oldott meg. Ez nemcsak a közegészségügyet javította, hanem a keresztyén együttérzést és szolgálatot is példázta, amelyek növelték a keresztyén vallás vonzerejét azok számára, akik gyakorlati és jóindulatú támogatást kerestek.

A nemzeti válság és a külföldi beavatkozás időszakában a keresztyénség lelki vigaszt és reményt kínált. Tanításai kényelmet és rugalmasságot nyújtottak, eligazodni segítették az egyéneket a gyorsan változó társadalom és politika okozta bizonytalanságok között, s emellett elősegítették a koreai társadalomba való beilleszkedésüket, a társadalmi reformokhoz való igazodásukat.⁹⁷

A 19. században és a 20. század elején számos protestáns érték vált fontossá a koreai emberek számára, s ez a keresztyénség gyors növekedését eredményezte. Az egyik legvonzóbb az oktatás és a műveltség volt, mivel a protestáns misszionáriusok modern iskolákat és egyetemeket hoztak létre, amelyek az alacsonyabb társadalmi osztályokhoz tartozó ifjaknak is hozzáférést kínáltak a tudáshoz. Ez szorosan összefügg a társadalmi mobilitás megjelenésével, amely korábban sokkal kevesebb koreai számára volt elérhető. A protestáns keresztyénséggel együtt megjelenő demokratikus gondolkodás, a társadalmi egyenlőség elve is sokakat vonzott, mivel a protestantizmus megkérdőjelezte a merev konfucianus osztályhierarchiát, és lehetővé tette, hogy az egyének státuszról és nemről függetlenül vegyenek részt az egyházi vezetésben és a döntéshozatalban.

Az igazságosságról és az emberi méltóságról szóló keresztyén tanítások összhangban voltak Korea japán gyarmati uralma elleni harcával (1910–1945). Ez sok protestánst késztetett arra, hogy aktívan támogassa a függetlenségi mozgalmakat, köztük az 1919. március 1-i mozgalmat. A személyes hit, a bűnbánat és az erkölcsi átalakulás hangsúlyozása szintén mély hatást gyakorolt. Emellett a protestáns egyházak szociális szolgáltatásai, az orvosi ellátás, az árvaházak és a szegények segélyezése megerősítette a közösségi és társadalmi felelősségérzetet.

Egy másik kulcsfontosságú érték a kemény munka és az önfegyelem volt, amelyeket a protestantizmus szintén elengedhetetlennek tartott a szellemi és a gazdasági siker elérése érdekében. Ez a munkamorál kitartásra és önellátásra ösztönzött, és vonzó volt sok koreai számára, akik felfelé irányuló mobilitást és stabilitást kerestek. A protestantizmus oktatást, társadalmi felhatalmazást, nemzeti lelkületet, erkölcsi útmutatást és gazdasági motivációt kínálva lett átalakító erővé a koreai társadalomban, és formálta modern identitását.

A kínai–japán háború és a kolerajárvány által sújtott félsziget, különösképpen annak északi területei hamar termékeny talajjá váltak a szegényeket és az eleset-

---

⁹⁷ Bays, Daniel H.: *i. m.* 97.

teket támogató protestáns missziók számára.⁹⁸ De mi is az ébredés? Daniel J. Adams a következőket állapítja meg az ébredési mozgalmak alapvető természetéről:

„Teológiai szempontból az ébredés Isten Szentlelkének mozgalma, amely megítéli az embereket a bűneik miatt, a bűnök megvallására és megbánására készíteti őket, hogy spirituális megújulást nyerjenek és elkötelezzék magukat a misszióra és az ige hirdetésére. Ahogyan a szél is éppen arra fúj, amerre kedve tartja, és nem lehet irányítani, úgy a Szentlélek munkáját sem lehet előre megjósolni vagy irányítani, azonban az ébredés eljövetelét mindig a hit és az elköteleződés tömeges megújulása követi.”⁹⁹

Ilyen ébredési mozgalmak voltak az Amerikai Egyesült Államok területén az úgynevezett négy nagy ébredési hullámban (kb. 1730–1755; kb. 1790–1840; kb. 1855–1930; kb. 1960–1980), amelyek közül a harmadik nem csak hogy egybeesett a koreai megújulással, hanem a dolgozat szempontjából igen nagy jelentőségű pünkösdi mozgalom tekintetében is kiemelt fontosságú. A következőkben a koreai megújulás időszakát igyekszem röviden bemutatni és az események jelentőségét kiemelni.

Az első jelentős ébredési hullám a félsziget északi részén, egy Wonsan nevű városban kezdődött 1903-ban. A közösséget egy kanadai metodista misszionárius, dr. Robert Alexander Hardie vezette, aki eredetileg orvosi misszió révén jutott el a Koreai-félszigetre.¹⁰⁰ Daniel J. Adams olyan váratlan eseménysornak írja le a koreai ébredési hullámot, amely után több ezer ember számolt be olyan vallásos élményekről, amelyeknek valósága és intenzitása korábban elképzelhetetlen volt.¹⁰¹ Kim Ig-jin a következőképpen írja le a wonsani ébredések kezdeti körülményeit:

„Dr. Hardie, aki Wonsanban élt, arról számol be, hogy miként imádkozott két keresztyén asszony minden egyes nap a kegyelem kiáradásáért, és hogy ekkor milyen együttléteket szerveztek. Dr. Hardie-t arra kérték, hogy készüljön fel a missziósok vezetésére az elkövetkezendő néhány hét bibliaóráin. Azonban ahogy feladatára készülődött, mély, bűnbánó szomorúság uralkodott el rajta hibái és

⁹⁸ Kim, Ig-Jin: *i. m.* 37.

⁹⁹ Adams, Daniel J.: *i. m.* 27.

¹⁰⁰ Kim, Chil-Sung: *The Role of Robert Alexander Hardie in the Korean Great Revival and the Subsequent Development of Korean Protestant Christianity*. A Dissertation Presented to the Faculty of Asbury Theological Seminary Wilmore, Kentucky. In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. 2012, 34–35.

¹⁰¹ Adams, Daniel J.: *i. m.* 26–27.

a gyülekezet iránt tanúsított hűvös magatartása miatt. Bűneit nyíltan vallotta meg a koreai gyülekezet és a missziósok előtt, és azt kérte, hogy imádkozzanak érte. Ekkor sorra az övéhez hasonló bűnbánat ébredt fel másokban is, míg végül az egész koreai gyülekezet és minden egyes missziós megkapta a tűz általi keresztséget. A Wonsanban esett különös eseményeknek gyorsan híre ment az egész országban.”¹⁰²

Az 1903-as wonsani események az ébredéseknek és a megújulásnak csupán a kezdete volt. Mivel a félszigeten lezajlott események nemcsak az országon belül, hanem nemzetközi téren is ismertté váltak, hamarosan egy amerikai lelkipásztor, Howard Agnew Johnson¹⁰³ látogatott el Szöulba és Phenjanba (Phjongjang), hogy ott más népek ébredési és megújulási eseményeiről adjon hírt:

„1906-ban, amikor Johnson azt kérdezte Phenjanban a gyülekezettől, hogy van-e köztük olyan, aki Isten hatalma által képes a megújulást munkálni Koreában, amiképpen az Walesben is történt, akkor egyedül Seon-ju Kil (1869–1935) emelte fel a kezét, aki abban a gyülekezetben presbiter, tanár és alkalmasint prédikátor volt. Kil és a gyülekezet buzgó imába kezdett azért, hogy hasonló megújulás következzen be Koreában is. Kil és presbitertársa, Park hajnali imádkozásokba kezdtek. Ez aztán a koreai egyházak tradíciójává lett. Hajnali 4 órakor a megújulásért és az 1907-es téli bibliaórákért imádkoztak. Két hónap elteltével több száz ember (600-700) gyűlt össze minden nap hajnalán fél 5 órakor, hogy részt vegyen az imaalkalmakon. Így már jelen is volt a megújulás Koreában. Ebben az értelemben Kil fontos szerepet játszott a phenjani megújulásban.”¹⁰⁴

A hajnali istentisztelet megjelenése mint az 1907-es megújulás egyik hozadéka döntő módon meghatározta a formálódó koreai protestáns keresztyénség arculatát. Az úgynevezett szebjok kido (saebyeok kido – hajnali imádkozás) nagy jelentőségű és általános szokás a koreai keresztyének körében. Bár az időpont gyülekezetenként változhat, a gyülekezet egy része – köztük az amúgy 8 vagy 9 óra tájt munkába járó tagok is – általában hajnali 4 és 5 óra között gyűlnek össze és közösen imádkoznak.¹⁰⁵ Ez a gyakorlat olyan mértékben fontos a koreai hívők

---

¹⁰² Kim, Ig-Jin: *i. m.* 38.

¹⁰³ Lee, Young-hoon: *The Holy Spirit movement in Korea: Its Historical and Theological Development*. Forewords by David Yonggi Cho and Andrew F. Walls. Regnum Books International, Oxford 2009, 26.

¹⁰⁴ Kim, Ig-Jin: *i. m.* 39.

¹⁰⁵ Blair, William N. – Hunt, Bruce F.: *The Korean Pentecost and the Sufferings Which Followed*. Banner of Truth Trust, Edinburgh–Carlisle, Penn. 1977, 19.

számára, hogy egyes kutatók szerint a koreai keresztyének úgy tartják: ez a sikeres és önfenntartásra képes gyülekezet nélkülözhetetlen előfeltétele.¹⁰⁶

1906-ban a megújulási hullám már jócskán kilépett a koreai metodista miszsiók és gyülekezetek kereteiből, és 1904-től 1907-ig számos más, köztük elsődlegesen presbiteriánus közösség tapasztalta meg az ébredést az ország különböző szegleteiben.¹⁰⁷ A megújulás katartikus csúcspontja az 1907. januári phenjani bibliatanulmányozás alkalma volt. A tíz napon át zajló események során nagyjából 1500 ember gyűlt össze mindennap, imádkozott és vallotta meg bűneit. Az eseményekről William Blair presbiteriánus missziós adott számot angol nyelven. Az imádkozást és a gyülekezetet Graham Lee¹⁰⁸ vezette.¹⁰⁹ Young-hoon Lee, a Yoido Teljes Evangéliumi Gyülekezet jelenlegi vezető lelkésze a következőképpen látja a megújulási hullám jelentőségét:

„Amikor a hívek összegyűltek, nem csak a bűnök megbánása volt az a jelenség, amelyet megéltek, ugyanis ha a Szentlélek Mozgalom csak a bűnök megvallását foglalta volna magába, akkor sem túl nagy jelentősége, sem pedig különösebb befolyása nem lett volna az emberek életére. Valójában az a drámai változás volt a lényeges, amely azoknak az életében állt be, akik ezeken a megújulási találkozónak részt vettek. Ők ugyanis kezdtek felhagyni régi rossz szokásaikkal, megbocsátottak egymásnak és megbékéltek egymással. A szélesebb koreai társadalom is csodálattal nézte a keresztyén hívőkben végbemenő hatalmas változást, és a koreaiak éppen a keresztyénektől kezdtek el várni valamit az ország érdekében, mivel máshonnan sem segítséget, sem reményt nem várhattak. Azonban a koreai társadalom elvárásai ellenére az országban munkálkodó misszionáriusok – a Szent-

---

¹⁰⁶ Ugyanakkor száz megkérdezett lelkészből száz állítja, hogy a szinte csak Koreára jellemző hajnali istentiszteletek nagymértékben járulnak hozzá a gyülekezet sikerességének kérdésében. De ha a hajnalban tartott istentiszteletek szinte megkerülhetetlenek bizonyulnak a koreai protestánsok gyülekezeteiben, akkor ez a gyakorlat megegyezik a sámánisztikus és buddhista hagyományokkal? Ettől függetlenül azt láthatjuk, hogy a kutatók, akárcsak Lee, számos olyan elemet érzékelnek és neveznek meg, amelyek tudatos vagy önkéntelen indigenizációs folyamat részeként gazdagították a koreai protestáns keresztyén vallási színteret, viszont általában értékítélettől mentes észrevételeket közölnek. Lee, Timothy S.: *Indigenized Devotional Practices in Korean Evangelicalism*. In: Buswell, Robert E. Jr (ed.): *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press, Princeton, N. J. 2007, 421–433.

¹⁰⁷ Kim, Jinwung: *i. m.* 155.

¹⁰⁸ Graham Lee and the Great Pyongyang Revival. In: *Institute for the History of Christianity in Korea*. <http://www.1907revival.com/news/articleView.html?idxno=3233> (2022. máj. 25.).

¹⁰⁹ Lee, Young-hoon: *i. m.* 27–28.

lélek Mozgalom adta lehetőségekkel élve – továbbra is apolitikus irányba vezették a koreai egyházakat.¹¹⁰

Az olyan bevett szokások, mint a hajnali ima vagy istentisztelet, a virrasztó és böjtöléssel összekapcsolt imádkozás, az alkohol fogyasztásának szabályozása vagy teljes tilalma és a nyelveken szólás széles körű elfogadottsága a karizmatikus pünkösdi felekezeteken kívül is mind a 20. század elején lezajlott ébredések és megújulások „gyermekei”.¹¹¹ Bár ebben az időszakban a protestánsok száma korántsem tette ki a vallásos népesség relatív többségét,¹¹² a megújulás a koreai protestáns keresztyénség társadalmi és vallási potenciálját jelezte.

Ahhoz képest, hogy a 19. század közepén szolgáló katolikus misszionáriusok közül némelyek még mártírokká is lettek, a protestáns missziók érkezésétől a Japán fennhatóság berendezkedéséig terjedő időszakban kevesebb akadályba ütközött a külföldi térítő és a szociális jellegű missziók tevékenysége, noha erre még nem volt hivatalos engedélyük. A Csoszon-korszak utolsó napjaiban már megbomlani látszott a neokonfucianus alapokon szerveződött koreai társadalom. Egyfelől a vezető elit már nem volt képes ellenállást tanúsítani a térségből érkező és a nyugati nagyhatalmak nyomásával szemben; másfelől a koreai társadalom is kitermelte azokat a hangokat, sőt forradalmakat is, amelyek széles körű reformokat és tartós változást követeltek. A nemzeti gondolat felébredése, a protestáns missziók hangült, vagyis koreai ábécét propagáló közoktatási törekvései¹¹³ és a technológiai újítások új utat nyitottak a fejlődő koreai társadalom előtt. Viszont a 20. század a koreai autonómia elvesztését és üldöztetést hozott azok számára, akik az éppen kisarjadó koreai nemzeti eszme és szuverenitás gondolatát igyekeztek óvni a nemzetközi nagyhatalmak játszmáinak összütésében.

¹¹⁰ Lee, Young-hoon: *i. m.* 29.

¹¹¹ Jang, Jung Eun: *Religious Experience and Self-Psychology: Korean Christianity and the 1907 Revival Movement*. First edition. Palgrave MacMillan, New York, NY 2016, 156.

¹¹² Napjainkban a koreai protestáns gyülekezetek a vallásos népesség közel 20%-át teszik ki. Bár a Dél-Koreában folytatott felmérések alapján a lakosság közel fele semmilyen vallási felekezethez vagy csoporthoz nem köti magát, a koreai protestáns keresztyének a térségben így is egyedülállóan magas arányban képviseltetik magukat, ugyanis a protestáns felekezetekhez tartozó személyek száma meghaladja a 8,6 milliót; a katolikusok száma pedig közel 5,8 millió. Ld. Population, Household/Religious Population by City/Religious Population by City (2005 Census). In: *Internet Archive WayBackMachine*. <https://web.archive.org/web/20060908233718/http://kosis.nso.go.kr:7001/ups/chapterRetrieve.jsp?pubcode=MA&seq=292&pub=3> (2022. máj. 30.).

¹¹³ Park, Chung-shin: Protestantism in Late Confucian Korea: Its Growth and Historical Meaning. In: *The Journal of Korean Studies* 8 (1992/1), (139–164) 147.

4. A koreai protestáns egyházak szerepe a koreai nemzeti öntudat és a nemzeti szuverenitás kérdésében 1910-ig

A koreai protestáns missziók a progresszív Kehvádang¹¹⁴ támogatását élvezték az 1880-as évek második felében. Yi Mahn-yol azt fejti ki a *The Birth of the National Spirit of the Christians in the Late Choson Period* című tanulmányában, hogy a nyugati államok protestáns keresztyénsége és anyagi jóléte már kezdettől fogva egymáshoz szorosan kapcsolódó tény volt a korai koreai keresztyének számára. Tehát úgy látták, hogy aki modernizációt kíván, az jó úton jár, ha keresztyén hitet és életmódot is követ.¹¹⁵ Ez a fajta szemléletmód valamelyest közrejátszott egy kevésbé kontemplatív, viszont sokkal inkább célirányos és gyakorlatias keresztyénség megszületéséhez a félszigeten.

Kenneth M. Wells az amerikai misszionáriusok és a koreai állam közötti interakciókat vizsgálja a *With All Your Heart: American Missionaries and the State in Late Choson Korea* című tanulmányában: miként tárgyalták meg pozíciójukat a misszionáriusok, amikor vallási és oktatási küldetésük ügyét igyekeztek előmozdítani a politikailag instabil Koreában? A tanulmány rávilágít a misszionáriusok és a koreai hatóságok közötti feszültségekre, különösen a vallásszabadság kérdését illetően. Wells azt állítja, hogy a misszionáriusok jelentős szerepet játszottak Korea nemzettudatának kialakításában. A tanulmány végül betekintést nyújt az amerikai protestáns missziók koreai társadalmi-politikai hatásaiba.¹¹⁶

A protestáns missziók és a helyi gyülekezetek növekedése révén egyre több iskola, kórház és sajtó születhetett meg, amelyek természetesen a keresztyén nézetek terjesztése mellett a közösség szolgálatát látták el. A modern orvoslás és az éppen kialakuló modern életmód hatására a koreai emberek felhagytak régi szokásaikkal, vagy változtattak azokon: a házassági vagy temetési ceremóniák meg rövidültek, egészségügyi gondjaikkal nem a sámánhoz, hanem a kórházak orvosaihoz fordultak.¹¹⁷

Az oktatás kiszélesítésének és az analfabetizmus felszámolásának terén talán az az elhivatottság a legjelentősebb, amellyel a protestáns, de kiváltképp a presbiteriánus misszionáriusok és közösségek a rég elfeledett koreai hangül írás terjesztéséért fáradoznak. A koreai hangül írást, amely neokonfuciózus filozófiai alapokon összeállított és egyszerűsített írásrendszer, a 14. századi koreai király, Szedzsong

¹¹⁴ Park, Chung-shin: *Protestantism in Late Confucian Korea*, 145.

¹¹⁵ Yu, Chai-Shin: *The Founding of Catholic Tradition in Korea*. Studies in Korean Religions and Culture, vol 7. Korean and Related Studies Press, Mississauga, Ont. 1996, 41.

¹¹⁶ Wells, Kenneth M.: *With All Your Heart: American Missionaries and the State in Late Choson Korea*. In: *Diplomatic History* 45 (2021/1), (162–185) 170–172.

¹¹⁷ Yu, Chai-Shin: *i. m.* 47.

rendeletére vezették be azzal a céllal, hogy a köznép könnyebben sajátíthassa el az írás-olvasás készségét, ugyanis az addig használt kínai handzsa karakterekkel történő írás túl bonyolult volt számukra.¹¹⁸ Azonban a király célja csak négy év-századdal később valósult meg, a protestáns missziók törekvésének köszönhetően. A vernakuláris koreai nyelv használatának előtérbe helyezése nagyot lendített az ország alsóbb néprétegeinek az oktatásba és a közéletbe való bevonásán.¹¹⁹

Korea első hírlapja, a *Tongnip Sinmun*, amely angol nyelven is megjelent *The Independent* címmel, és a *Taeban Maeil Sinbo* napilap is beszámolt a 19. század végi koreai emberek azon meggyőződéséről, hogy a nyugati vallás az egyik alapvető eleme a koreai nemzeti identitásnak, és ez segíti elő a szociális kérdések megoldását is.¹²⁰ Bár mindig vannak olyan személyek, akik önös céljaik érdekében csatlakoznak egy csoporthoz vagy vallási közösséghez,¹²¹ a koreai protestáns közösségek jelentős része az oktatásba és a társadalmi egyenlőségbe vetett hit révén lett komoly támasza az ország modernizációs törekvésének.

A koreai protestáns keresztyénség és a nemzeti gondolat összefonódását két példával lehet a leginkább szemléltetni: a *Tongnip Sinmun* hírlap írásában és terjesztésében vállalt protestáns aktivitással, valamint a már említett Függetlenségi Szövetség protestáns tagjainak számával. A szövetség tagságában már a megalakulása idején 777 megkeresztelt keresztyén volt, 1897-ben pedig 8000 protestáns tartozott a közösséghez.¹²² A szervezetet alapító Szo Cse-pil mellett a vezetői pozíciókat betöltő személyek igen jelentős része volt keresztyén vagy az évek folyamán keresztyénséget felvett tag. Amikor a Csoszon-állam a Függetlenségi Szövetség felszámolására törekedett, egyebek mellett az volt a legsúlyosabb vád ellene, hogy összetársult a keresztyénekkel.¹²³

A korábban említett 1907-es ébredési hullámot követően a koreai protestáns keresztyének száma tovább gyarapodott. Erre az időszakra már tisztán kikristályosodott a japánok gyarmati törekvése és a koreai államra gyakorolt befolyásuk. Ennek értelmében a protestáns missziósok és gyülekezetek is választás előtt álltak: elfogadják a Japán által diktált apolitikus szemléletet, vagy kiállnak a koreai szuverenitás mellett és nyíltan vállalják japánellenes nézeteiket. A protestáns keresztyének az utóbbi hozzáállást képviselték. Missziós iskoláikban, az istentisz-

¹¹⁸ Palmer, Spencer J.: *Korea & Christianity: The Problem of Identification with Tradition*. Royal Asiatic Society. Korea Branch. Monograph series, no 2. Hollym Corporation, Seoul 1967, 70.

¹¹⁹ Uo. 75.

¹²⁰ Ld. a *Tongnip Sinmun* 1889. aug. 14-i és a *Taeban Maeil Sinbo* 1907. aug. 21-i számát.

¹²¹ Yu, Chai-Shin: *i. m.* 5. Voltak olyan egyének is, akik a protestáns missziók leple alatt próbálták hatalmat gyakorolni a hívek felett.

¹²² Uo. 59.

¹²³ Uo. 61.

teleteken és minden fórumon, ahol csak lehetséges volt, elítélték a Japán Birodalom protektorátusi és később gyarmati uralmát. Ebben az időszakban imaalkalmakat tartottak az ország üdvéért. Akik részt vettek ezeken, a japán hatóság feketelistájára kerültek.¹²⁴ A protestáns keresztyének röpiratokat is terjesztettek az ország városaiban és egyéb településeiben.

A radikálisabb ellenállók gyakorta börtönbe kerültek, tiltakozásul egyesek öngyilkosok lettek. Mások a japán gyarmati apparátus vezetőit vették célba. Ito Hirobumi merénylője, An Csong-gun és a magas beosztásban dolgozó amerikai diplomata, Durham Stevens merénylője, Chang In-hwan is protestáns keresztyén kötődésekkel rendelkezett.¹²⁵ A protestáns keresztyének aktívan részt vettek a japán hatalomnak kedvező üzleti és gazdasági tevékenységek bojkottálásában, valamint az illegálisan kivetett adók kifizetésének megtagadásában.

Korea protestáns keresztyén közösségei nem vehették fel a versenyt a Japán Birodalom képviselő erővel, és nem számíhattak külső segítségre, még a protestáns missziók hazájától, az Egyesült Államoktól sem. Azonban a nagyhatalmi játszmákban magára maradt Korea nem veszítette el nemzeti lelkületét, amelynek megformálódásához nem kis mértékben járultak hozzá a protestáns keresztyén közösségek is.

Konklúziók

A keresztyénség, különösen a protestantizmus, annak ellenére lett meghatározó vallási és társadalmi erővé a Koreai-félszigeten, hogy Kelet-Ázsia hagyományosan a buddhizmus, a konfucianizmus és a sámánizmus hatása alatt állt. A protestáns misszionáriusok tevékenysége a 19. század végén vette kezdetét, és jelentős hatással volt a koreai társadalomra. Az első áttörést az hozta el, hogy 1882-ben, majd 1887-ben elkészült az Újszövetség koreai fordítása. Ennek volt köszönhető a keresztyén hit felgyorsult terjedése és az első koreai protestáns közösségek létrejötte.

A korai protestáns misszionáriusok, főként a presbiteriánus és metodista hátterűek nemcsak az evangélium terjesztésére összpontosítottak, hanem az oktatás és az egészségügy fejlesztésére is. Az általuk alapított iskolák és kórházak hozzájárultak Korea modernizációjához, és vonzóvá tették a keresztyénséget a koreaiak számára. A vallás elsősorban a társadalom alsóbb rétegei között talált követőkre, akik reményt és felemelkedési lehetőséget láttak benne.

---

¹²⁴ Yu, Chai-Shin: *i. m.* 66.

¹²⁵ Uo. 67.

A koreai protestáns közösségek gyors növekedését az önfenntartást, az önkormányzást és az önterjesztést hangsúlyozó Nevius-módszer alkalmazása segítette elő. A protestantizmus és a nyugati modernitás összekapcsolódása különösen vonzó volt abban az időszakban, amikor Korea az elszigeteltség feladására és a fejlődés útjára lépett. A 20. század elején a koreai keresztények egyre aktívabb szerepet vállaltak a társadalomban és a politikában.

A japán gyarmati uralom (1910–1945) alatt a koreai protestáns egyházak jelentős szerepet játszottak a nemzeti öntudat megőrzésében és a függetlenségi mozgalmakban. A protestáns vezetők kiemelkedő szerepet vállaltak az 1919. március 1-jei mozgalomban, amikor az erőszakmentes ellenállást és a bibliai elvek fontosságát hangsúlyozták. Ebben az időszakban különösen egyértelművé vált a keresztyénség és a koreai nacionalizmus szoros összefonódása.

A második világháború után a protestantizmus gyors növekedésnek indult Dél-Koreában. A protestáns vezetők számos politikai és gazdasági pozíciót szereztek meg amerikai katonai kormányzat támogatásával. A hidegháborús kontextusban a protestáns egyházak az antikommunizmus egyik fő ideológiai pillérévé lettek Dél-Koreában.

A protestantizmus támogatta a nők jogainak előmozdítását és az írástudás terjesztését. Az ébredési mozgalmak, különösen az 1903-as és 1907-es megújulási hullámok, hozzájárultak a hit megerősödéséhez és a keresztyénség széles körű elterjedéséhez.

A koreai háború (1950–1953) tovább erősítette a keresztyénség pozícióját, mivel az egyházak humanitárius segítséget nyújtottak és erkölcsi támaszt biztosítottak a háború sújtotta lakosságnak. Az egyházak nemcsak vallási közösségekké lettek, hanem szociális szolgáltatásokat is nyújtottak. A keresztyénség elterjedése pedig hozzájárult a dél-koreai kulturális és gazdasági fejlődéshez, mivel az egyházak az oktatás, az egészségügy és a szociális munka terén is aktív szerepet vállaltak.

Ebben a tanulmányban a Koreai-félszigeten végzett protestáns missziók kezdeteit igyekeztem bemutatni. A missziók és a később protestáns keresztyén politikai szerepvállalás történeti kontextusba való elhelyezésének érdekében felvázoltam az első protestáns missziók érkezése és a japán fennhatóság létrejötté közötti időszak történetét. Ebből megtudhattuk, hogy a már felbomlóban lévő korábbi neokonfucianus társadalmi rend, élén az uralkodóval és a nemzet feudális rendszerével, miként vált végképp kiszolgáltatottá a nemzetközi politikai játszmáknak és a nagyhatalmi törekvéseknek. Bár Csozon-Korea különböző politikai pártjai és érdekcsoportjai javarészt mind modernizációt kívántak, ezt ki-ki a maga módján képzelte el. A belső megosztottságot szítva és kihasználva először Japán és Kína

mérkőzött meg a félsziget feletti kontroll elnyeréséért, majd egy újabb konfliktusban Japán és Oroszország is megmérettetett. Az évtizedes érdekellentétekből végül a Japán Birodalom került ki győztesként, amellyel egy időben Csooszon-Korea végnapjai is elértek. Azonban Korea nem veszítette el identitását a modernizáció közepette. Sokak számára éppen az alig pár évtizedes hagyományú koreai protestáns gyülekezetek jelentették a koreai nemzeti öntudat és szuverenitás egyik mentővívóját.

Felhasznált irodalom

- Adams, Daniel J.: *Christ and Culture in Asia: Explorations from Korea*. New Day Publishers, Quezon City, Philippines 2002.
- Bays, Daniel H.: *A New History of Christianity in China*. Wiley-Blackwell, Chichester, West Sussex – Malden, MA 2011.
- Baker, Don: *Korean Spirituality*. Dimensions of Asian Spirituality, 5. University of Hawai'i Press, Honolulu 2008.
- Blair, William N. – Hunt, Bruce F.: *The Korean Pentecost and the Sufferings Which Followed*. Banner of Truth Trust, Edinburgh–Carlisle, Penn. 1977.
- Bosch, David J.: *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Orbis Books, Maryknoll, NY 1991, 435–442.
- Buswell, Robert E. Jr. – Lee, Timothy S.: *Christianity in Korea*. University of Hawai'i Press, Honolulu 2006, 12.
- Deuchler, Martina: *The Confucian Transformation of Korea: A Study of Society and Ideology*. 1st ed. Harvard-Yenching Institute Monograph Series, vol. 36. Harvard University Asia Center, Cambridge, Mass. 1992.
- Donghak Peasant Revolution. In: *New World Encyclopedia*^{TM}. https://www.newworld-encyclopedia.org/entry/Donghak_Peasant_Revolution (2022. ápr. 30.).
- Clark, Donald N.: Christianity in Modern Korea. In: *The Journal of Asian Studies* 47 (2006), 36–37.
- Cumings, Bruce: *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. Updated edition. W. W. Norton, New York 2005.
- Csoma Mózes: *Korea. Egy nemzet, két ország*. Napvilág Kiadó, Budapest 2008.
- Encyclopedia of Korean Culture*. <http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0027380> (2022. jún. 4.).
- Faludi Péter: *Korea története I. Az ókortól 1945-ig*. Külkereskedelmi Főiskola, Budapest 1993.
- Gale, James S.: Strategic Point in Korea. In: *The Missionary Review of the World* 15 (1982/9), 666–668.
- Graham Lee and the Great Pyongyang Revival. In: *Institute for the History of Christianity in Korea*. <http://www.1907revival.com/news/articleView.html?idxno=3233> (2022. máj. 25.).

- Gu, Jahyun – Kim, Juhwan: Integrating Religion and Education through Institutional Missions: A Study of Protestant Schools in South Korea. In: *Religions* 15 (2024/9), 1–22.
- Hegi, Jeremy P.: Andrew Walls and The Missionary Movement in Christian History (1996): Introducing World Christianity to Church History. In: *Missio Dei Journal: A Journal of Missional Theology and Praxis* 9 (2018/1), 1–5.
- 洪範十四條 – Hongbom 14. cikkelye. In: *Korean History*. https://contents.history.go.kr/front/hm/view.do?levelId=hm_118_0030&whereStr=%40where+%7B+IDX_TITLE%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C100%7C0%29+or+IDX_CONTENT%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C100%7C0%29+or+IDX_ALL%28HASALL%7C%27%ED%99%8D%EB%B2%94+14%EC%A1%B0%27%7C1%7C0%29+%7D (2024. jan. 4.).
- Hughes, Matthew A.: The Work of Christian Missionaries in Korea from 1882 through 1910: Shaping a New Medical and Educational Landscape. In: *Historia* 18 (2009/3), 45–67.
- Jang, Jung Eun: *Religious Experience and Self-Psychology: Korean Christianity and the 1907 Revival Movement*. First edition. Palgrave MacMillan, New York, NY 2016.
- Kim, Andrew Eungi: Political Insecurity, Social Chaos, Religious Void and the Rise of Protestantism in Late Nineteenth-Century Korea. In: *Social History* 26 (2001/3), 267–281.
- Kim, Andrew Eungi: Protestantism in Korea and Japan from the 1880s to the 1940s: A Comparative Study of Differential Cultural Reception and Social Impact. In: *Korea Journal* 45 (2005/4), 261–290.
- Kim, Chil-Sung: *The Role of Robert Alexander Hardie in the Korean Great Revival and the Subsequent Development of Korean Protestant Christianity*. A Dissertation Presented to the Faculty of Asbury Theological Seminary Wilmore, Kentucky in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy. 2012.
- Kim, H. G.: Feudalism, Estate, and Prebendalism in “Pre-Modern” Korea. In: *Journal of the Minnesota Academy of Science* 37 (1970/1), 53–56.
- Kim, Ig-Jin: *History and Theology of Korean Pentecostalism: Sunbogeum (Pure Gospel) Pentecostalism*. Missiological Research in the Netherlands, no. 35. Boekencentrum, Zoetermeer 2003, 34.
- Kim, Jinwung: *A History of Korea: From “Land of the Morning Calm” to States in Conflict*. Indiana University Press, Bloomington 2012, 42–43.
- Kim, Sean C.: Protestant Christianity in Modern Korea. In: *Oxford Research Encyclopedia of Asian History* (2018), 356–366.

- Kim, Sung-Deuk: American Protestant Missionaries, the US Legation, and the Chosŏn State: A Study of Perceptions and Influence in Late 19th Century Korea. In: *International Journal of Korean History* 17 (2012/1), 33–57
- Kļaviņš, Kaspars: Christianity in Korea or Korean Christianity? In: Taivans, Leons Gabriels (ed.): *Orientalistika. Cilvēkzināšana un Āzijas aktualitātes*. Latvijas Universitātes Raksti, 819. sējums. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga 2021, 46–55.
- Koo, Se-Woong: The Potent Force of S Korea's Regionalism. In: *Korea Exposé*. <https://koreaexpose.com/potent-force-koreas-regionalism/> (2022. ápr. 30.).
- Kovács Ábrahám: A koreai keresztyénség vallási és kulturális kontextusa, a protestantizmus, nacionalizmus és az inkulturáció a Hajnalpír országában. In: *Teológiai Fórum* 12. (2018/2), (67–84) 76.
- Kovács Ábrahám: *Nemzetközi kálvinizmus: Magyar és skót teológiai kapcsolatok a 19. században*. L'Harmattan Kiadó, Budapest 2016.
- Kovács, Ábrahám: The Reformed Legacy of American and British Evangelicalism on the Life of the Hungarian and South Korean Churches: In: Park, Gyeong Su – Kovács, Ábrahám (eds.): *Reformed Legacy in Korea and Hungary: Religious, Cultural and Theological Approaches Seoul*. Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Presbyterian University and Theological Seminary Press, Seoul–Debrecen 2022, 125–142.
- Kovács Ábrahám – Shin, Jaeshik (eds.): *Nationalism, Communism, and Christian Identity. Protestant Theological Reflections from Korea and Hungary*. Studies in Hungarian and Korean Protestant Theology. Vol. 2. Debrecen Reformed Theological University – Honam Theological University and Seminary, Debrecen–Gwangju 2019.
- Lee, Hahn-Been: Appendix A: Treaty of Peace, Amity, Commerce, and Navigation between the United States and the Kingdom of Korea. In: Lee, Hahn-Been: *Korea: Time, Change, and Administration*. University of Hawai'i Press, Honolulu 2021, 373–380.
- Lee, Timothy S.: Indigenized Devotional Practices in Korean Evangelicalism. In: Buswell, Robert E. Jr (ed.): *Religions of Korea in Practice*. Princeton University Press, Princeton, N. J. 2007, 421–433.
- Lee, Young-hoon: *The Holy Spirit movement in Korea: Its Historical and Theological Development*. Forewords by David Yonggi Cho and Andrew F. Walls. Regnum Books International, Oxford 2009.
- Lee, Yeong-Kyu: Christianity and Korean Higher Education in the Late Chosŏn Period. In: *Christian Higher Education* 1 (2002/1), 85–99.
- Oak, Sung-Deuk: *The Making of Korean Christianity: Protestant Encounters with Korean Religions, 1876–1915*. Baylor University Press, Texas 2013.
- Palmer, Spencer J.: *Korea & Christianity: The Problem of Identification with Tradition*. Royal Asiatic Society. Korea Branch. Monograph series, no 2. Hollym Corporation, Seoul 1967.

- Park, Albert L.: Religion 1876–1910. In: Seth, Michael (ed.): *Routledge Handbook of Modern Korean History*. 1st edition. Routledge, London 2019, 62–80.
- Park, Eun-suk: The Formation of the Nation-State and Education Policy in Modern Korea. In: *Asian Women* 37 (2021/1), 1–25.
- Park, Chung-shin: Protestantism in Late Confucian Korea: Its Growth and Historical Meaning. In: *The Journal of Korean Studies* 8 (1992/1), 139–164.
- Park, Chung-Shin: *Protestantism and Politics in Korea*. Korean Studies of the Henry M. Jackson School of International Studies. University of Washington Press, Seattle 2003.
- Population, Household/Religious Population by City/Religious Population by City (2005 Census). In: *Internet Archive WayBackMaschine* <https://web.archive.org/web/20060908233718/http://kosis.nso.go.kr:7001/ups/chapterRetrieve.jsp?pubcode=MA&seq=292&pub=3> (2022. máj. 30.).
- Pratt, Keith L.: *Everlasting Flower: A History of Korea*. Reaktion Books, London 2006.
- Ryu, Dae Young: Religion Meets Politics: The Korean Royal Family and American Protestant Missionaries in Late Joseon Korea. In: *Journal of Church and State* 55 (2013/1), 113–133.
- Ryu, Dae Young: Understanding Early American Missionaries in Korea (1884–1910): Capitalist Middle-Class Values and the Weber Thesis. In: *Archives de Sciences Sociales des Religions* 113 (2001/1), 93–117.
- Seth, Michael J.: Korea: From Hermit Kingdom to Colony. In: *Education About Asia*, 13 (2008/2) 13, (28–33) 30.
- Walls, Andrew F.: *The Cross-Cultural Process in Christian History*. Orbis Books, Maryknoll, NY 2002.
- Walls, Andrew F.: *The Missionary Movement in Christian History: Studies in the Transmission of Faith*. First edition. Orbis Books, Maryknoll, NY 1996.
- Wells, Kenneth M.: With All Your Heart: American Missionaries and the State in Late Chosŏn Korea. In: *Diplomatic History* 45 (2021/1), 162–185.
- William E. Griffis: Korea: *The Hermit Nation I. – Ancient and Medieval History II. – Political and Social Corea III. – Modern and Recent History*. Charles Scribner's Sons, New York 1882.
- Yoo, Boo-Woong: *Korean Pentecostalism: Its History and Theology*. P. Lang, Frankfurt am Main 1988.
- Young, Carl F.: *Eastern Learning and the Heavenly Way: The Tonghak and Chondogyo Movements and the Twilight of Korean Independence*. Hawai'i Studies on Korea, Center for Korean Studies, University of Hawai'i. University of Hawai'i Press, Honolulu 2014.
- Yu, Chai-Shin: *The Founding of Catholic Tradition in Korea*. Studies in Korean religions and culture, vol 7. Korean and Related Studies Press, Mississauga, Ont. 1996.

This study examines the emergence and spread of Protestantism in Korea from the late 19th to early 20th century. Christianity, particularly Protestantism, exerted significant influence on Korea's social and political development, especially in education, healthcare and modernisation. Schools and hospitals established by American and European missionaries contributed substantially to the widespread acceptance of Christianity. During the Japanese colonial rule (1910–1945), Protestant communities actively participated in independence movements, whilst Christianity became integral to Korean national identity. This study explores how Protestantism evolved from a religious movement into a defining force in Korean society and politics.

Keywords: Protestantism, South Korea.